

სახალხო საქმე

გამოცემა უცხოეთში მყოფ ხელ.—ფედერ—ბის კომიტეტისა.

1930 წ. ოქტომბერი.

№ 6.

რვეული მეექვსე.

რა არის მთავარი?—ჩვენი საკითხის ავი და კარგი.—
ერთობისა და მთლიანობისათვის.—ერთვნილი საკითხი
სამტკიცოთა კავშირში.—ხელ. ინტერნაც. კონგრესი ბრიუსელში.

რ ა რ ი ს მ თ ა ვ ა რ ი ?

გადის წელიწადები... ჩვენ ისევ ბორკილებში ვართ და
კისერზე მძიმე უღელი გვადევს.

გვეგონა თვეები გაგრძელდებოდა ბოლშევიკების ოკუ-
პაცია, ხოლო მალე ათი წელიწადი შესრულდება და საქარ-
თველოს დამოუკიდებლობა ისევ წაშლილია; დალახვრული
ერი წელში ვერ გამართულა, მდგომარეობა დღითი დღე უ-
რესდება, გაჭირვება უკიდურესია და სიცოცხლის ალაგას
მისი ლანდილა.

მაგრამ დადალულს გულს თუნდაც უნებლიეთ ამოსკდება
მწარე კითხვა: «რა ვქნათ, როდის რა გვეღირსება? განწირულნი
ხომ არა ვართ და ჩვენი ბედი სამუდამოთ ხომ არ დაიმარხა?»

ან მუდამ დევნილი და ეული ხალხი, თავმიუსაფარი
შედრკა და ჩუმი უიმედობის ფიქრებს მიეცა?

არა. სახე დაუღლელობას გამოხატავს—ზედ არა სჩანს
სასაწარკვეთილება, სულიერი დაცემა, დათმობა, შერიგება.
გაბრწყინებული თვალები წინ იცქირებიან და მომავლის
შუქს განსუვრეტენ...

განა უკეთესი იყო ჩვენი ეროვნული ვითარება ამ ოცდა
ათი წლის წინად, როცა ქართველობა ყოველ მხრით შევიწრო-
ვებული ძლივს სულს ლაფავდა და მისი ეროვნული შემეც-
ნება მეტად მიჩლუნგებული და მოღუნებული იყო, და საქარ-
თველოს მეთაურები მაინც თამამად, მტკიცე რწმენით და გა-

ტაცებით ასწევდენ მაღლა და მაღლა სამშობლოს აღდგენის დრომას? განა თვეობით ანგარიშობდენ თავის გამარჯვების მოახლოვებას? განა მტრის სიმძაფრე შეასუსტებდა მათ სიმსხვევს და მტრის მეტს გამწარებას მამულიშვილთა მეტი გააფთრება და ბრძოლის გაძლიერება არ მოსდევდა?

ან ეგებ შესაძლებელია, მტერი მაშინ უფრო სუსტი იყო (იმ დროს ეს სრულებით ასე არ სჩანდა), ვიდრე დღევანდელია და დღეს მეტი დაბრკოლებაა დასაძლევნი (ესეც შედარებითი დაფასება)?

მაგრამ აწინდელი ქართველობა და მაშინდელი ხომ ერთი არაა.

გუშინ ჩვენ ვიყავით ერი პოტენციალურად, დღეს კი ნამდვილი ერი ვართ—რამდენად ეროვნება გამოიხატება საკუთარი მეობის გარკვეულობაში, საკუთარი პიროვნების შეცნობაში და მისი თავისებურობის დადგინებაში.

გუშინ ჩვენი ქვეყნის საქმე მართო რჩეულ მამულიშვილთა სატკივარი იყო და თუ დიდი ქართველი ამაოდ ეძებდა, რომ ვისთვისმე გაეზიარებია თავისი წუხილი და მის ირგვლივ მხოლოდ სამარისებური სიჩუმე იყო გამეფებული,—დღეს მსგავსის რისიმე თქმა დიდი ტრაბახი და მედიდურობა იქნებოდა, ვინაიდან ახლა საქართველოს ბედზე მთელი ქართველი ხალხი ფიქრობს; დღეს არ არის კუთხე, მიყრუებული სოფელიც კი, რომ მამულის სიყვარულის ცეცხლი არ იყოს ანთებული. საქართველოს საკითხი დღეს მთელი ქართველი ხალხის საერთო საქმეა—ყველასი საზრუნავი, ყველასი საწადელი და სატრფიალო.

პირველ ოცდაექვს მანის ჩვენ თითქმის დარცხვენით შევხვდით, მორიდებულად, გაუბედავად. მეორე და მესამე ალტაცებით ვიდღესასწაულეთ. დღეს კი ოცდაექვსი მანის ქართველობის გულში ის ლამპარია, რომელიც ყველაფერს ანათებს და ყველაფერს კსაზღვრავს.

ასეთია დღევანდელი ქართველი ერი, ასე გაქირვებული, განაწამები, სულშეხუთული. ამას ლაღადებენ უწყალოდ და ხოცილები, ჩეკის ჯურღმულებში მომწყდარნი, კატორღასა და სატუსაღოებში დაკარგულები, ათიათასთა ჩჩვილთა და მოხუცთა, ქალთა და კაცთა წრტიალი და დაღუპულთა უკანასკნელი სულის ამოთქმა სამშობლოსათვის საღამის მისაძღვნელად და შესავედრებლად ბრძოლის გაგრძელებისა.

ამას ლაღადებს დღეს ქართველი თავის ბრძოლით და აქტივობით და ხშირად კიდევ უფრო თავის დუმილით და გუ-

ლში დაფლული შეურიგებლობით და მტრის სიძულვილით.

აი როგორ ხასიათდება ჩვენი აწინდელი ვითარება. აი რაა მთავარი, რაა ჩვენი ეროვნული საკითხის უდიდესი გამარჯვება, რა გვაძლევს უმკვიდრეს საწინდარს ბოლშევიკების დამხობისთვის—ამაშია ჩვენი იმედი, ჩვენი რწმენა, ხალისი, გაუტყეხლობა, სიმხნევე. ბოლშევიზმი მოკვდება! ხლოო თვით ჩვენ ვიქნებოდით უკვე მკვდარნი, რომ ასეთის ეროვნულის შეგნებით არ ვიდგეთ მის წინაშე!

როგორიც დღეს ქართველი ერია, ასეთი რომ ყოფილიყო; რაც დღეს აქვს მოპოვებული, ეს რომ ჰქონოდა წინადაც, თავისუფლებას არ დაკარგავდა, და დღევანდელი ქართველობა შეიარაღებული ღრმა მასსიური ეროვნული გათვითცნობიერებით და თვითარსებობის განუხრელი მისწრაფებით, აუცილებლად დაიბრუნებს დაკარგულს თავისუფლებას. მას ვერ შეაჩერებს ვერავითარი ბოლშევიკური ტირანია და მოძალადეთა ბატონობის განანგრძლივება.

საქართველოს განთავისუფლება, ქართველი ერის მიერ თავისთავის დაპატრონება გარდაუვალია, იმიტომ, რომ

ეს არის ერთსულოვანი გარდაწყვეტილება მთელი ერის!..

დეე, იგრძნოს თვითეულმა ცალკე ერთეულმა, მებრძოლმა—პირმა თუ ჯგუფმა—თავის ერის ეს საერთო მორალური სიძლიერე, დაეყრდნოს მას: მებრძოლს და მომქმედს იგი გააძლიერებს, მოქანცულს ღონეს დაუბრუნებს, გაჭირვებულს გაათბობს და ანუგეშებს, და თუ ვინმე მომავალის გზას სწორად და გარკვევით ვერ ხედავს,—

ის დაანახვებს!

ჩვენი საკითხის ავი და კარგი

ჩვენი პოლიტიკური მოუმზადებლობის, საერთო ჩამორჩენილობის, ცალმხრივი აღზრდის თუ სხვა გარემოების მიხედვით იყო—არ ვიცი, მაგრამ უეჭველია, რომ ჩვენს წარსულს მოღვაწეობას ახასიათებდა ილიუზიონიზმი—ცრუ შეფასება მდგომარეობის, მოსალოდნელო მოვლენების გაუთვალისწინებლობა, გადაჭარბება საკუთარი ძალების და დამცირება სხვათა წინააღმდეგობის—ყველაფრის გაიოლება. სამწუხაროდ ასეთი სულიერი მიდრეკილება დღემდის არაა აღმოფხვრილი მთლად: დღემდის ადვილად მივაქცევთ ყურს ზღაპრებისაკენ,

ყოველს დაბრკოლებას თუ დახმარებას ჩვენი მიზნის განხორციელების გზაზე ჩვენი სუბიექტური სურვილით შევმოსავთ, განყენებულ თეორიებს ვებლაუჭებით და არ გვინდა დავდგეთ ნამდვილი ვითარების ნიადაგზე. ეს საერთო თვისებაა ყველასი ჩვენი და არა მხოლოდ ამა თუ იმ მიმართულების—სოციალისტები, არასოციალისტები, დემოკრატები და არადემოკრატები—ყველანი ცოდვილნი არიან; ზოგნი მეტად, ზოგნი ნაკლებად, ზოგნი ერთში, ზოგნი მეორეში.

მაგრამ ამდენს მწარე წელს და საშინელ უბედურებას, რასაც მოვესწარი, მაინც ტყვილად არ ჩაუვლია და ცოტა რამ მაინც ვისწავლეთ—გამოვფხიზლდით ცოტა, უფრო ფრთხილნი და დინჯნი გავხდით, სკეპტიკოსები—იჭვნეულობა ალაგმა ჩვენი გაშლილი ოცნება და დღეს უკვე მთლად ისე აღარ ვიჯერებთ ყოველ ჟორს, როგორც გუშინ. ძლიერ იმოქმედა ჩვენს გონებაზე ევროპიულმა რეალისტობამ: აქ ხომ ათჯერ გაზომვა და ერთხელ გადაჭრა უყვართ, ფანტაზიებს არ მისდევენ და მიწაზე ფეხი მაგრად უდგიათ. აქ თითქოს სარკეში ჩაიხედეთ და საკუთარი თავი დავინახეთ, და სხვებიც უკეთ ვიცანით. ასე წარმოიდგინეთ—სამშობლოც უფრო გავიგეთ შორიდან, მწვავედ ვიგრძენით მასთან განუწყვეტელობა, მისი სახე უფრო ნათლად წარმოგვიდგა და უკეთ გავიგეთ მისი ამბები, ჭირი, ტკივილები; უფრო მივხვდით, რაც არის.

ამიტომ ჯეროვანია და გვმართებს, რომ დღევანდელს მდგომარეობას, ჩვენი დამოუკიდებლობის აღდგენის პირობებს, ჩვენს ბრძოლას მივუდგეთ მეტის შეგნებით და დაკვირვებით და სინამდვილე დავინახოთ რაც შეიძლება მეტის სისწორით. ნუ შეგვეშინდება, რომ ყველაფერს პირდაპირ შევხედოთ, რაც უნდა მწარე იყოს. მამულიშვილობა ხომ თავის მოტყვილება არაა და ბაქიობა—ამას ჩავკრავ, იმას ჩავკრავო. სანამ ვისმე ჩავკრავდეთ, კარგად უნდა მოვსინჯოთ—სად შეგვიძლია ჩაკვრა და სად ჩვენ თვითონ ჩავკრავენ. ჩვენი სამშობლო პატარაა, ხოლო ჩვენი საკითხი პატარა არაა. იგი მეტად რთულია, გადასლართულია მრავალ სხვა საკითხთან. ჩვენი ქვეყნის განთავისუფლების საქმე გადაება სხვა ერების განთავისუფლების საკითხს, ბოლშევიზმის ყოფნა-არყოფნას, რუსეთის მომავალ ბედს, სახელმწიფოების პოლიტიკურ და ეკონომიურ მისწრაფებებს; ზოგის გზა ჩვენსას უერთდება, ზოგი წინ ეღობება. ყველაფერს ამას ფხიზლად უნდა ჩავუკვირდეთ და კარგად მოვსინჯოთ ჩვენი ბრძოლის სუსტი და მაგარი მხარე. მდგომარეობის სწორი შეფასება გამარჯვების

პირველი იარაღია და რამდენად ჩვენ უკეთესი გაგება გვექნება ჩვენი საქმის ნამდვილი ვითარების, იმდენად გაგვიადვილდება მოქმედება და ბრძოლა, იმდენად ახლო ვიქნებით მიზანთან.

*
*
*

ყოვლის უწინარეს, უნდა ნათლად დავინახოთ, რომ ჩვენი ეროვნული პრობლემა, ჩვენი სახელმწიფოებრივი არსებობის საკითხი დღეს მეტად დამძიმებულია და გაცილებით უფრო ძნელია, ვიდრე იყო 1918 წელს, მასამდე და თუ ვისმე ეს მტკიცედ არ შეუგნია, იგი ცუდად დაეხმარება ჩვენს საქმეს. საქართველოს დამოუკიდებლობის საკითხი შეიცავს ორ მომენტს—ა) ბოლშევიზმის დაცემა და ბ) ამ დაცემის შექმნილი მდგომარეობიდან თავის დახწევა. უეჭველია ეს ორი მომენტი ერთი მეორეში გადადის და მათი დაშორება შეუძლებელია. მაგრამ პრაქტიკული ინტერესი მოითხოვს მათ გარჩევასაც და ერთის და მეორის განსხვავებულ პირობების სრულს გათვალისწინებას.

როდესაც ვლაპარაკობთ ბოლშევიზმის დამხობაზე, საჭიროა ვიგულისხმოთ ბოლშევიზმის და ევროპეიზმის დაპირისპირება. ბოლშევიზმის გამარჯვება ნიშნავს ევროპიული შემეცნების, კულტურის, სოფლმხედველობის უარყოფას—ყველაფრის იმის უარყოფას, რასაც მოწინავე ერები ათას წელთა განმავლობაში მძიმე მუშაობით, მწარე ბრძოლით და უთვალავი მსხვერპლით ქმნიდნენ და რაც შეიცავს კაცობრიობის საუკეთესო არსებას. ევროპიული ცხოვრება, აზროვნება, შეგრძნობა, რასაკვირველია, არაა სრული და უნაკლო. მაგრამ შედარებით ეს დღეს უკეთესია და რაც უფრო ძვირფასია, ის წარმოადგენს საფუძველს, რომელზედაც შესაძლებელია სხვა და სხვა უმჯობეს შესაძლებლობის წარმოშობა. ბოლშევიზმი ამის მოსპობას ლამობს და უნდა ქვეყნიერება რამდენიმე საუკუნით უკან გადააგდოს. კიდევ მეტი: უნდა შექმნას ისეთი წყობილება, სადაც მკვდარია ადამიანი, როგორც პიროვნება, როგორც უადრესი ღირებულობის საწომი და მით ეკარგება ყოველი აზრი თვით ცხოვრებას. აქ სრულებით მნიშვნელობა არა აქვს საზოგადოებრივის თუ კერძოობითის მეურნეობის დაპირდაპირებას—ეს უბრალო ბოლშევიკური თვალთმაქცობა და თამაშია, საქმე უფრო ღრმადაა: ბოლშევიკური წესი კკლავს ყოველგვარ განვითარებას და უკარგავს ყოველ აზრს ამ განვითარებას. რის მაქნისია განვითარება, როდესაც აღარაა ადამიანი რომელსაც ბოლშევიკებმა ახადეს ყოველი ღირსება?

ეს ძირითადი წინამდებარეობა ევროპიულსა და ბოლშევიკურს კულტურას შორის დღით დღე იზრდება და ფართოვდება. მართალია ეგვიპტური, პირადი ინტერესების მოსახრებით ზოგი სახელმწიფო და ბევრი მწარმოებელი ევროპაში დღეს არ ხედავს, თუ განგებ არ უნდა შეხედოს, ბოლშევიკურ საფრთხეს. მაგრამ ადრე იქნება თუ გვიან, ევროპიულ კაცობრიობის წინაშე მწვავედ დადგება გადასაჭრელად ბოლშევიზმის საკითხი, და რაც უფრო გვიან მოხდება ამის გადაჭრა, მით უფრო ძვირად დაუჯდება იგი კაცობრიობას.

ამ საზოგადო ურთიერთობას ართულებს სხვა დამატები გარემოებანი. დიდი ომის შემდეგ როგორც გამარჯვებული ისე დამარცხებული სახელმწიფოები განიცდიან მძიმე ეკონომიურ კრიზისს და საერთო მოუწყობლობას, დაულაგებლობას. ბოლშევიკები ასობით მილიონებს ხარჯავენ, რომ ეს კრიზისი კიდევ უფრო გაამწვავონ და არევედარევა შეიტანონ ყველგან. ასევე ურიცხვი ფული იხარჯება ბოლშევიკების მიერ ჩინეთსა, ინდოეთსა, აზიის და აფრიკის სხვადასხვა კალენიებში ადგილობრივ მკვიდრთა ასამხედრებლად ევროპიელთა წინამდებ. თავისთავად ცხადია, რომ სრულებით აზრად არა მაქვს ევროპიელების ბატონობა დავიცვა ახალშენებში. მხოლოდ აღვნიშნავ ბოლშევიკების მუშაობას როგორც ისეთს ფაქტს, რომელიც ხელს უწყობს მათ შებრძოლებას ევროპასთან.

უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ზოგიერთ მეზობელ სახელმწიფოსთან ბოლშევიკებს კერძო სადავო საქმეებიც აქვთ (პოლონეთი, რუმინია).

ამგვარად ევროპას (მასთან, ვფიქრობთ, ამერიკასაც) ბევრი რამ აქვს საკონფლიქტო ბოლშევიზმთან, თუმცა გადაჭრით ვერავინ იტყვის, როდის და რა პირობებში გაიშლება ეს კონფლიქტი, როგორ განვითარდება, რა სახეს მიიღებს.

* * *

ბოლშევიკური წესწყობილების დასარღვევად მუშაობენ თვითონ ბოლშევიკები — ეკონომიური გასაჭირის ზრდა, გლეხების ამხედრება, არევედარევა, სხვადასხვა მიმართულების ბრძოლა თვითონ კომუნისტურ პარტიაში ჰქმნის ნიადაგს ბოლშევიზმის დაავადყოფებისათვის. ამგვარადვე ამავე საქმეს ემსახურებიან ყველა რუსული ანტიბოლშევიკური ორგანიზაციები უკიდურეს მემარჯვენეებიდან დაწყებული უკიდურეს მემარცხენეებამდის. აქ ჩვენ არასოდეს უნდა დავივი-

წყობთ საერთოდ რუსეთის თავისებურება და ევროპიული ცხოვრების პროცესების კანონით არ უნდა შევადგასთ რუსეთის ცხოვრების მოვლენები. ჩამორჩენილი რუსეთი უფრო ადვილად იტანს სხვადასხვა კრიზისებს, ვიდრე ეს შეუძლია დაწინაურებულს ევროპას. ამიტომ დროის და სიმწვავის საზომი აქ და იქ ერთი არაა. რუსეთში მეტისმეტად უნდა დამძიმდეს მდგომარეობა, რომ არსებულს ვითარებას შეებრძოლონ, აქტივობა დაიწყონ ანტიბოლშევიკებმა.

ბოლშევიკებთან მებრძოლ ძალებში თავის აქტივობით პირველი ადგილი უკავიათ არა რუსის ერებს. ამას—სხვა არა იყოს რა—ნათლად მოწმობს ამ. კავკასიის და ჩრდილო კავკასიის უკანასკნელი ამბები. ეს გასაგებიცაა. რუსის ერი ბოლშევიზმს არ განიცდის როგორც ეროვნულს ჩაგვრას. ბოლშევიზმი რუსეთისთვის ასეა თუ ისე მაინც რუსული, ეროვნული, მართველობაა—უცხო არაა, გარედან მოსული არაა. სულ სხვა მდგომარეობაა არარუსების: აქ პოლიტიკურს, ეკონომიურ სოციალურს უღელს ამძიმებს ზედმეტად ეროვნული ჩაგვრა. განსაკუთრებით გრძნობენ ამას ის ერები, რომელთაც ხანგრძლივი საკუთარი ისტორიულ-კულტურული ცხოვრება ჰქონდათ და ბოლშევიკების თავდასხმამდე სრულს დამოუკიდებლობას სარგებლობდნენ, ამ ერების საპროტესტო ხმა შეიწყვეტილ იყვნენ გაისმის და ხშირად იარაღითაც გამოდიან მოძალადე ბოლშევიკების წინააღმდეგ.

სრულებით ბუნებრივია, რომ საბჭოთა ფარგლებში ძალით მომწყვდეული და დაჩაგრული ერები ერთმანეთთან ნათესავობას გრძნობენ და ერთმანეთს ხელს უწყობდნენ. ხდება მათი დაახლოვება, იკვრება კავშირი საერთო მტრის წინააღმდეგ. ეს აუცილებელია, ეს გასაგებია და ამის გარეშე გამარჯვებით ვერ დაავიწროვდნენ ეს ერები თავის განმათავისუფლებელ ბრძოლას. ეს არ უნდათ დაინახონ რუსის პოლიტიკურ მოღვაწეებს და ხანდახან ვაჟრობასაც კი მართავენ ზოგიერთს ერთან: შენ კი მოგცემთ თავისუფლებას, ხოლო დანარჩენი ერების საკითხს თავი გაანებეთ. იმათ მეტად ამწარებს ის გარემოება მაგალითად რომ ქართველები აცხადებენ: დღევანდელს რუსეთს უთუოდ უნდა გამოეყონ ყველა არარუსის ერი, ყველა ერი უნდა განთავისუფლდეს და რუსეთი უნდა დარჩეს მხოლოდ რუსების სახელმწიფოდ. ესაა სრული სიმართლე, ესაა ლოლიკური. თავისუფლება არავის პრივილეგია არაა, იგი უფლებაა ყველასი. სხვანაირი მსჯელობა შეუძლებელია და ვერც ერთი ერი თავისუფლებას ვერ მიიღებს, რა-

გორც რუსების ნაჩუქარს და ნაწყალობევს. დამონებული არა-
 რუსის ერები თავისუფლებას მოიპოვებენ თავიანთ მოქმედე-
 ბით, ბრძოლით, ძალით, რომელიც შეუძლიათ შექმნან მხო-
 ლოდ ერთმანეთთან შეკავშირებით და ერთიმეორის დახმა-
 რებით.

ამ ერებში უდიდესი ადგილი ეკუთვნის უკრაინას, რო-
 გორც თავის სივრცით და მცხოვრებთა რაოდენობით, ისე
 თავის მდგომარეობით. უკრაინას უკავია შავი ზღვის ნაპირე-
 ბის მეტი ნაწილი, იგი საფარია ერთის მხრით პოლონეთსა
 და რუმინეთს და მეორეს მხრით რუსეთს შორის. მისი ნია-
 დაგი მეტად ნაყოფიერია და იძლევა ხორბლის დიდს მოსა-
 ვალს, საკმაოდ განვითარებული მრეწველობა აქვს. უკრაი-
 ნელთა რიცხვი ოცდაათ მილიონზე მეტია, მათი ეროვნული
 აღორძინება, ეროვნული თვითშეგნების გაშლა ყოველად უდა-
 ვოა—ამას ხომ ნათლად მოწმობს თვით უკრაინელ კომუნის-
 ტების მოქმედება, რომლებიც ფხიზლად დარაჯობენ თავის
 ეროვნებას. უკრაინის საკითხი მეტად მწვავეა რუსეთისათვის;
 მას დიდი საერთაშორისო მნიშვნელობაც აქვს—ზოგი სახელ-
 მწიფო ძლიერ დაინტერესებულია უკრაინის დამოუკიდებ-
 ლობაში, ზოგი ებრძვის. ასეა თუ ისე, უკრაინის განთავისუ-
 ფლება, რომელსაც ვერაფერი შეაჩერებს და დღესაა თუ ხვალ
 განხორციელდება, ახალს მძლავრს პოლიტიკურ ფაქტორს
 შექმნის როგორც რუსეთის ისე შუა ევროპის საერთაშორისო
 ცხოვრებაში. უნდა ითქვას აქვე, რომ უკრაინელთა შორის
 ორი მიმართულებაა—ერთი პოლონეთთან შეთანხმების, მეო-
 რეს ეს საერთო ენა ჯერ ვერ გამოუჩნახავს...

თავისთავად იგულისხმება, თუ რამდენად საჭიროა მჭი-
 დრო დაკავშირება დანარჩენ არარუს ერების უკრაინასთან
 და შეთანხმებულად მოქმედება. არა კმარა პლატონური მე-
 გობრობის გამოცხადება...

* * *

მე არ შევჩერდები ბელორუსებზე, თურქესტანზე და სხვა
 ერებზე—ყველას დიდი ფასი აქვს ანტიბოლშევიკურ ბრძო-
 ლის ველზე. შევეხები მხოლოდ კავკასიის ერების საკითხს,
 რომელსაც ჩვენთვის ქართველებისთვის უახლობელესი და
 ორმაგი მნიშვნელობა აქვს. სომხები, ადერბეიჯანელები,
 მთიელები არამც თუ ჩვენი თანამებრძოლნი არიან ბოლშევი-
 კების წინააღმდეგ, ამავე დროს არიან ჩვენი პირდაპირი მეზო-
 ბლები, რომლებთანაც დაგვჭირდება სახელმწიფოებრივი და-

კავშირება. კავკასიელებს რომ ბევრი რამ გვაქვს საერთო—ეს უწყველია. კავკასიის ერების კონფედერაცია—ამის ნაკარნახევია. ეს შეკავშირება ჩვენ ყველას გაგვამაგრებს და გაგვადლიერებს როგორც დღევანდელ ბრძოლაში ისე მომავალში თავდაცვისათვის. ეს საუკეთესოდ შეუწყობს ხელს ჩვენს ეკონომიურ წარმატებას, კულტურულ განვითარებას.

ვფიქრობ, რომ კავკასიის ერების კონფედერატული კავშირი იმდენად საანბანო მცნებად გახდა ყველასათვის, რომ აღარავითარ გაუგებრობას არ იწვევს. კავკასიელი მოღვაწეები ხშირად ერთმანეთსაც კი ეჯიბრებიან, რომ კონფედერაციის მეტი ერთგულება დაამტკიცონ.

ხლო საჭიროა კავკასიის კონფედერაციის სუსტი მხარეებიც გავსინჯოთ. ზევით ვსთქვით, რომ ბევრი რამ გვაქვს საერთო კავკასიელებს. მაგრამ არ უნდა დავივიწყოთ განსხვავებაც ისტორიულ-კულტურული, სარწმუნოებრივი. უნდა გვანსოვდეს სომხების განსაკუთრებული მდგომარეობა, რომელთაც დიდი ნაწილი თავის ტერიტორიისა დაკარგეს და დამხმარედ ძლიერს მოკავშირეს ეძებენ. ადერბეიჯანელებსაც ხშირად ხიბლავს მოძმე ოსმალეთთან დაახლოვება; მთიელთა შორის ტომობრივ სხვადასხვაობას დიდი ადგილი უკავია და ეს გააძნელებს მათ მორიგებას. ყველაფერი ეს იმას გვიჩვენებს, რომ შაცთომა იქნება, კავკასია შვეიცარიას შევადაროთ და ვიფიქროთ, რომ ჩვენი შეკავშირება ისე ადვილად მოხდება, როგორც გერმანელების, ფრანგების და იტალიელების მოხდა შვეიცარიაში.

ბოლო დროს ამ ვითარებას გაუმჯობესობა ეტყობა. ბოლშევიკების ბატონობამ ბევრი რამ ასწავლა კავკასიელებს და ფრიად დამახასიათებელია ადერბეიჯანელების და სომხების ძმური გამოსვლები უკანასკნელი აჯანყების დროს და ის, რომ ხშირად სომხები თათრების ხელმძღვანელობით იბრძოდნენ და თათრები სომხების. ამიტომ იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ კავკასიელთა შინაური უთანხმოება დაძლეული იქნება და ჩვენი მთლიანობა გამაგრდება არა მარტო მტერთან ბრძოლისთვის, არამედ სამოქალაქო მშვიდობიანი მუშაობისთვისაც.

მაგრამ არის მეტად სერიოზული საფრთხე, რომელიც შეიძლება გარედან დაემუქროს კავკასიელთა შეკავშირებას. აქ უპირველესად უნდა ვიფიქროთ თვითონ რუსეთზე, რომელიც ყოველსავე ზომას იხმარს, რომ ხელი შეუშალოს ჩვენს კონფედერაციას, რადგან ცალცალკე ყველას ადვილად დაგვი-

მორჩილებს. კიდევ უარესია მოსალოდნელი ოსმალეთის მხრით; ბოლო დროს ბევრს ლაპარაკობენ ამ სახელმწიფოს პანთურქისტულ მისწრაფებებზე, რომ მას სწადია მთელი თურქის მოდემის გაერთიანება. არ ვიცი, რამდენად საფუძვლიანია ეს ხმები, მაგრამ საფიქრებელია, რომ როცა რუსეთში დაიწყება ბოლშევიზმის დამხობა, ოსმალეთი დაიკავებს თავის ჯარით ამიერ-კავკასიას (ყოველ შემთხვევაში, მის დიდ ნაწილს) ან იმ მიზნით, რომ გამოიყენოს საფარად თავის ტერიტორიის დასაცავად, ან იმიტომ რომ მთლად დაეპატრონოს, თუ გარემოებამ ხელი შეუწყობ და ძალა ეყა.

და თუ ასეთი შესაძლებლობა სინამდვილედ იქცა, ადვილად მისახვედრია, თუ რა კატასტროფულს გავლენას მოახდენს ეს კავკასიის კონფედერაციის იდეაზე და როგორ გააძინელებს კერძოთ ჩვენს, ქართველებს, ბრძოლას ჩვენი დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის. გვმართებს, ფხიზლად ჩავუკვირდეთ ამას და თავი გავანებოთ გაცვეთილ საილუზიო სიტყვებს!..

* * *

ანტიბოლშევიკურ ძალებს რომ ვითვალისწინებთ, ძნელი სათქმელია, რომელი ითამაშებს უმთავრეს როლს რუსეთის წყობილების დარღვევაში ან რომელი იქნება დამწყები. ევროპულ აზროვნების წინააღმდეგობას, ერთა შეკავშირებულს მოქმედებას, რუსის ანტიბოლშევიკებს, შინაურ კრიზისს, კომუნისტების ურთიერთს ბრძოლას დღეს შეიძლება ერთიმეორესთან კავშირი არა აქვს. ხოლო დადგება დრო, როცა ყველანი ერთად მიესევნიან საბჭოთა სამეფოს დასანგრევად და ამის საბოლოო ლიკვიდაცია მოხდება ყველას შემწეობით. უფრო მოსალოდნელია, რომ საგარეო გართულება გამოიწვევს აღსასრულის დაწყებას. მართალია, საბჭოთა გარეთ ომი არავის უნდა, მაგრამ ომი უნდათ ბოლშევიკებს—საყოველთაო არევდარევის გამოსაწვევად და ომს თვითონ გამოიწვევენ, იმ იმედით, რომ შემოიჭრან ევროპაში და აქ ოკტომბერი გაიმეორონ.

ბოლშევიკების დამარცხება ადვილი არაა. მაგრამ მეტი სიმძიმე და სიძნელე დაგვატყდება ამ დამარცხების მეორე დღეს, როცა დაიწყება ყოფილი საბჭოთა სამფლობელოს მონავალი ბედის გადაწყვეტა. მოხდება ძალების ახალი დარაზმვა, გადაჯგუფება, სამოქმედო სარბიელზე გაჩნდებიან სრულიად ახალი ძალები, ყოფილი მოკავშირენი შეიძლება ერთი-

მეორეს დაუპირდაპირდნენ. თუ პირველ მომენტში მიზანია ბოლშევიკების დამხობა, მეორეში საზრუნავი საგანია აგრე წოდებულ რუსეთის მთლიანად დაცვა თუ მისი დანაწილება ეროვნულ სახელმწიფოებად.

მთლიანი რუსეთის დამცველად გამოვა, რასაკვირველია, მთელი რუსობა განუზრახველად მიმართულებისა. თუ 1917-18 წლები მათ მოულოდნელად დაატყდათ თავზე და მაშინ თითქოს შეუგნებლად, მოუმზადებლად შეხვდნენ ერების ჩამოშორებას, ესლა სულ სხვაა. დღეს ისინი გამსჭვალულნი არიან უკი ვურესი შოვინიზმით და ხმაამოუღებლად არ შეხვდებიან არა რუსთა განცალკევებას. ცხადია, თუ ამისთვის მოიცალეს, ამის საშუალება ექნათ და ერთმანეთში თანხმობა და არ გაუხანგრძლივდათ ბოლშევიკური ნაშთების ლიკვიდაცია.

გარეშე სახელმწიფოების დამოკიდებულება ბოლშევიზმის ლიკვიდაციასთან იქნება სხვადასხვანაირი იმის მიხედვით, თუ ვინ რა ინტერესს დაინახავს «მთლიან რუსეთში» თუ მის ეროვნულ დანაწილებაში. მოსახლვრე სახელმწიფოები, ბუნებრივია, წინააღმდეგებიან რუსეთის გამთლიანებას, რომელიც მათი თავისუფალი არსებობისთვის მუდამ საფრთხე იქნება. აქ ასპარეზზე გამოვლენ ის პატარა რესპუბლიკები, ბალტიის პირად რომ არიან და პირველ მომენტში რომ არავითარ აქტივობას არ გამოიჩინენ—რადგან ბოლშევიზმი მათთვის უფრო მისაღებია, მისგან უფრო ადვილად მიიჩნიათ თავის დაცვა. ეს რესპუბლიკები მეორე მომენტში იძულებულნი იქნებიან ენერგიული მონაწილეობა მიიღონ «მთლიან რუსეთის» საწინააღმდეგო მოქმედებაში და ყოველ შემთხვევაში მხარი დაუჭირონ ყველას იმათ, ვინც შეებრძოლება რუსეთის გაძლიერებას.

ახლა დიდი სახელმწიფოები, რომელნიც პირდაპირ არ ეკვრიან ზედ რუსეთს: გერმანია, საფრანგეთი, ინგლისი, იტალია და სხ. გერმანიის პოლიტიკური სახეობა გაურკვეველია და მისი დამოკიდულობაც რუსეთის მიმართ მერყევი იქნება. მაინც მეტი შანსი აქვს იმას, რომ გერმანია მხარს დაუჭერს «მთლიან რუსეთს». როგორც საფრანგეთის და პოლონეთის მოწინააღმდეგე, იგი რუსეთისკენაა გადახრილი და «მთლიან რუსეთის» აღდგენისა და დაკავშირებისაგან დიდს სარგებლობას გამოელის. ეს განსაკუთრებით ითქმის მემარჯვენე გერმანიაზე და ამ დასკვნას ვერ შეარყევს ის გარემოება, რომ თითქოს (როგორც ეს ქარუმიძის პროცესში გამოიჩინა) მემარჯვენე გერმანელი ჯგუფები მხარს უჭერდნენ საქართველოს

აღდგენას: მათვის საქართველოს საკითხი მეტად გათქვევნილია რუსეთის საკითხში და პირველი მეორესთვის უბრალო იარაღის როლს თამაშობს.

სულ წინამდებელი უნდა ითქვას საფრანგეთზე: სხვა რომ არავითარი მოსახრება არ მივიღოთ მხედველობაში, საფრანგეთი პოლონეთის ერთგული მეგობარი და მოკავშირეა და უკანასკნელის ინტერესებს ვერ გასწირავს ძლიერი რუსეთისათვის, რომელიც მისთვის ისეთი საიმედო არასოდეს იქნება. ყოფილი რუსეთის გამთელება კი, თუნდაც ნაწილობრივად პოლონეთისთვის მუდამ საშიშია. ამიტომ უნდა ვიფიქროთ, რომ საფრანგეთი მოსურნე იქნება რუსეთის დანაწილებისა ეროვნულ სახელმწიფოებად.

ძველი, ტრადიციული შეხედულებაა, რომ ინგლისი ყოველთვის რუსეთის მტერი იყო, როგორც თავის მოქიშპესი აზიაში. ამის დამამტკიცებელი წარსულში ბევრი საბუთია. ერთის მხრით საფიქრებელია ამიტომ, რომ ინგლისის ინტერესი დღესაც მოითხოვს რუსეთის დაუძღურებას და არა წინანდელის სახით აღდგენას. მაგრამ აქედან პირდაპირი მარტივი დასკვნა არ უნდა გავაკეთოთ. ინგლისელები მეტად კომერციული ხალხია, მოქნილი პოლიტიკის მატარებელი. მათ შეუძლიათ საგანს სხვა მხრივ მოუარონ: სათანადო გარანტიები მიიღონ რუსებისაგან, თან კარგი ქონიანი კომპენსაციები და სამაგიეროთ მხარი დაუჭირონ «მთლიანობის» იდეას და თავი ნაკლებად შეიწუხონ როგორც კავკასიელებისთვის ისე სხვა დაჩაგრულ ერებისთვის. ინგლისელებს პოლიტიკაში ყოვლის უწინარეს უყვართ სარგებლობა.

რაც შეეხება იტალიას, უნდა ვსთქვათ მხოლოდ ის, რომ ძალზე მოწადინებულია გარედ ადგილები შეიძინოს, რადგან საკუთარი ტერიტორია არ მყოფნის. დღეს ის მეგობრობს ბოლშევიკურ რუსეთს, მაგრამ ხვალ, როცა ბოლშევიზმის ლიკვიდაციის საკითხი დადგება, ყველაზე მეტის აქტივობით მიუდგება საქმეს და მოინდომებს ისარგებლოს ეს ლიკვიდაცია თავის მადის დასაკმაყოფილებლად.

ოსმალეთის ზოხიციანზე უკვე იყო ნათქვამი: ოსმალეთისთვის თითქმის სასარგებლო უნდა იყოს, რომ მასა და რუსეთს შორის დამოუკიდებელი კავკასიელი ერები არსებობდნენ. ეს მისთვის საფარია, რომ რუსეთი კვლავ არ შეეხიოს. ამას ვეუბნებოდით ჩვენ ოსმალეთს ტრაპიზონში 1918 წელს. მაგრამ არ მიიღო, უკუაგდო. მიიღებს დღეს? შეიძლება უმჯობესად ჩასთვალოს თავისთვის—თვითონ დაიკავოს ამიერკავკასია, თვი-

თონ მიებჯინოს კავკასიის ქედს და ეს მეტ საიმედოთ ჩასთვალოს თავის ინტერესებისთვის? ნუ ვიფიქრებთ, რომ რაც ჩვენ გვინდა, სხვასაც ის უნდა. შეიძლება აგრეთვე ვინმე ოსმალეთის ეხლანდელ ეკონომიურ კრიზისზე მიგვითითოს, რომელიც ვითომც აიძულებს მას «ხაზის» შეცვლას. მაგრამ ეს ვნახოთ ჯერ—რა ხაზი რა ხაზით შეიცვლება.

რა უნდა ითქვას ამერიკაზე? იგი აცხადებს, ევროპის საქმეები მე არ მეხებაო. შეიძლება რუსეთშიც არაფერი დაინახოს სათავისო. მაგრამ მისთვის არ იქნება უინტერესო ის, თუ ვინ რას მოიგებს «რუსეთის» დანაწილებისაგან. სახელდობრ თუ გავიხსენებთ იაპონიის და ამერიკის ქიშპობას. არ უნდა იყოს სადავო, რომ იაპონია თავის მხრით მხარს დაუჭერს ეროვნულ სახელმწიფოებს და არა «მთლიანი რუსეთის» აღდგენას—ეს ხომ მისი პირდაპირი ინტერესია. თუმცა არ უარვყოფთ, რომ შესაძლებელია სხვა კომბინაციებმა აქაც იჩინოს თავი.

* * *

მეორე მომენტში უმთავრესი მნიშვნელობა მიეცემა დამონებული ერების მოქმედებას: მათ გამოსვლებს, მათ ორგანიზაციულ დარაზმვას და სოლიდარობას. ერთნაირი ფასი არ იქნება მათვის იმას, თუ როგორ დაემხობა ბოლშევიზმი: შინაური კრიზისით, გადატრიალებით თუ უფრო საგარეო გართულებით? ყოველ შემთხვევაში ამ დროს ცენტრი განმათავისუფლებელ მუშაობისა გადავა მათ ხელში, მათ უნდა აჩვენონ თავის მოწინაამდეგებს თავისი ძალა და გარდაუტეხელი ნებისყოფა თავისუფლების აღსადგენად. არა თუ უნდა დაიცვან თავი გარეშე მოძალადეებისაგან, არამედ უნდა შესძლონ სისწრაფით დაამყარონ თავის შინაურობაში წესიერი წყობილება და მით დაუმტკიცონ ყველას, რომ აქვთ სრული უნარი თავის თავის მოვლის.

რაც ითქმის ყველა ერის ამ დროის მოქმედებაზე, ის ითქმის ჩვენს საკუთარ მოქმედებაზედაც. ამიტომ მე უფრო ვრცლად შევჩერდები მხოლოდ ამ უკანასკნელზე. პირველი გარანტია გამარჯვებისა არის სისწრაფე—ვინც დაიგვიანებს, აუცილებლად წააგებს. გართულების და არევიანების დროს უპირველესად უნდა გამოჩნდეს პატრონი—უნდა დაუყონებლივ შეიქნას გამგებელი ორგანო თავის მორჩილი ორგანიზაციებით ქალაქად თუ სოფლად, ყველგან; მისი მთავარი დანიშნულება იქნება წესიერების დაცვა და საბრძოლველ რაზ-

მების შექმნა, ეს უკანასკნელი თავში არეულ დარეული, არა რეგულიარული ხასიათის იქნება, მაგრამ რაც შეიძლება მეტი სიჩქარით უნდა მოხდეს გადასვლა რეგულიარულ ჯარზე. საჭიროა თავის დროზე, თავის ალაგას შემზადება ყველაფრის იმის, რაც საჭიროა არა მარტო ბრძოლის საწარმოებლად, საომარ მოქმედებისათვის, არამედ ხალხის გამოსაკვებადაც, მისი ეკონომიური უზრუნველყოფისათვის. ჩვენმა ხალხმა მრავალი მძიმე გაჭირვება გადაიტანა ბოლოს დროს. ცუდმა კვებამ, ცუდმა მოვლამ ის დააუძლურა მეტად და რომ მან სათანადოთ შესძლოს იმ გარდამავალ ხანაში კვლავ ბრძოლა, ამიტომ არ უნდა იყოს მშვიერი და შიშველი. მით უფრო, რომ ძნელი სათქმელია, ეს გარდამავალი ხანა რამდენხანს გაგრძელდება და როგორ გართულდება. თავს ნუ დავაიმედებთ ტკბილის ოცნებით, რომ ბოლშევიკების დამხობას თავისთავად, იოლად, უმტკივნეულოდ მოყვება ჩვენი დამოუკიდებლობის აღდგენა და განმტკიცება. არა. ამისთვის ჩვენი გრძელი, მძიმე და რთული ბრძოლა და მუშაობა დაგვჭირდება.

ჩვენს დღევანდელს მდგომარეობას ერთი დიდი, დიდი წარმატება აქვს—უძვირფასესი, როგორც გვაკლდა 1918 წელს: ახლა ჩვენი ხალხის ეროვნული შეგნება მეტად გაიზარდა, მომწიფდა და გამაგრდა. ასე გამორკვეული სახეობა არ გვექონდა მაშინ, არც ასეთი სიყვარული თავის ეროვნების, არც ასეთი რწმენა საკუთარი თავის და საკუთარი პატრონობის. ეს ჩვენთვის დღეს უძლიერესი იარაღია და რაც უნდა დაბრკოლება და სიავე გადაგველობოს წინ, დავძლევთ და ვიხილავთ განთავისუფლებულს სამშობლოს ამდენი უბედურობისა და განსაცდელისაგან უფრო განწმენდილს, უფრო საღს, უფრო მკვიდრს.

ხოლო ერთი პირობა კი გარდაუვალია: ყოველი სამზადისი და მუშაობა ქართველი ერის განსათავისუფლებლად მხოლოდ მაშინ იქნება წარმატებული, თუ მთელი ქართველობა დაირაზმება ერთად, ერთსულოვანად. ყველა დაივიწყებს პარტიულს თუ სხვა განსხვავებას და იფიქრებს, რომ მარტო ძალთა შეერთებით შეიძლება დაძლევა იმ მრავალ დაბრკოლებათა, რომლებიც წინ გვიდგანან...

მართობისა და მთლიანობისათვის

ყოველი ცნობა, რომელიც საქართველოდან მოდის—ზეპირი თუ დაწერილი, ერთს რასმე ამბობს გადაჭრით: ქართველი ერის მთლიანობას, ერთობას. საშინელი მტრის წინაშე მთელი ქართველობა, როგორც ერთი ადამიანი, ისე დგას. ყოველგვარი სხვა განსხვავება პოლიტიკურ-პარტიული, სოციალური, კლასობრივი მიიჩრდილა—არა სჩანს. მხოლოდ ერთი გრძნობა და ერთი განცდაა—გრძნობა დამონებისა უჩე-ში ძალის მიერ, დევნა ყველაფრის ქართულის, ეროვნულის, თავისუფალის. მთელი ერი უპირისპირდება მოსკოველ ოკუპანტებს და მათ დამქაშ ერთ მუჟა ქართველობას. ორი ბანაკია—ერთ მხარეზე ქართველი ერია დამონებული, მეორეზე დამმონებელი უცხო ძალა. მათ შორის არავითარი კავშირია, არავითარი ნდობა—მუდმივი ბრძოლაა, ჩუმი თუ აშკარა, აქტიური თუ პასიური. ამ მდგომარეობაში ქართველისთვის გაუგებარია ჯგუფური და პიროვნული მეობა—განა ყველას ერთი უბედურება არ ახჩობს, ერთი სატკივარი არ აწუხებს, ერთი სიძულვილი არ აერთებს მტრის? ერთი სურვილი არ ასულდგმულებს ყველას—ბოლშევიზმის დამხობის და საქართველოს განთავისუფლების? მაშ რაა სადავო? ყველა ერთად მტრის წინამდეგ, შეერთებულის ძალებით გათელილ უფლების აღსადგენად! ჩვენი ძალა ჩვენი ერთსულოვანება!..

ასე ფიქრობს ქართველი ერი, ასე გრძნობენ ისინი, ვინც უშუალოდ განიცდიან სხვისი ბატონობის სიმწარეს.

აქ რა ამბავია, ამ საფრანგეთში თუ სხვაგან უცხოეთში გადმოხვეწილ ქართველთა შორის? სრული წინამდეგობა, არეკდარევა, შეუთანხმებლობა, მიუკარებლობა, ერთმანეთში ბრძოლა და შუღლი. თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ორს არაპოლიტიკურ გამოცემას, დღეს უცხოეთში ექვსი თუ შვიდი პოლიტიკური ორგანო გამოდის, სხვადასხვა მიმართულების და ხაზის. ზოგიერთის შინაარსი თითქმის სხვების მხილება და დამცირებაა. არა თუ არსებობენ წინანდელი პოლიტიკური დაჯგუფებანი, არამედ წინანდლები დაიყვნენ, გაჩნდნენ ახალი ფრთები, დაიბადნენ ახლები. უნდა მოველოდეთ ამ რღვევის გაგრძელებას.

პარტიები და ჯგუფები უმეტეს შემთხვევაში ერთმანეთს სრულიად დაშორებულნი არიან. ერთმანეთს არ ეკარებიან, არ იგუებენ და ხანდახან ისეთს გაბოროტებასაც კი აქვს ადგილი, რომ ერთი ჯგუფის წარმომადგენელს არ უნდა მეორე

ჯგუფის წარმომადგენელს შეხვდეს ერთ ჭერს ქვეშ თუნდაც სრულებით არაპოლიტიკური საქმისთვის. ჩაკვდა კულტურული და ურთიერთის ეკონომიური დახმარების თანამშრომლობა. მრავალი მოხარდი ქართველი ახალგაზდობა დედენას ივიწყებს, მისთვის არავინ ზრუნავს. იყო შემთხვევები ერთი ჯგუფის დაბეზლებისა მეორეს მიერ უცხოელებთან და შეუფერებელ საჩივრების გავზავნისა. ხდება ასეთი მოვლენა, რომ ერთი რომელიმე ქართველი პოლიტიკური ორგანიზაცია უკავშირდება სხვა ერის ორგანიზაციას, რომ მით უფრო მაგრათ შეებრძოლოს თავის თანამემამულეთა მოწინააღმდეგე ჯგუფს.

ემიგრანტულ ჯგუფებს ხშირად, ძალიან ხშირად ავიწყდებათ მთავარი—ბრძოლა ბოლშევიკებთან და მათი გულისყური შინაური ურთიერთობის გამწვავებისა და გაღრმავებისკენაა მიმართული. მთელი ძალა იხარჯება არა ნამდვილ საქმეზე. ან ჯგუფები ძალიან ბევრს დროს ანდომებენ თავის ჯგუფურ-პოლიტიკური ხაზის ქებას და განდიდებას. ისე ლაპარაკობენ, თითქოს მათ ხელში იყოს აბსოლუტურად უებარი საშუალება საქართველოს გაბედნიერებისა. ზოგი იქამდისაც კი მიდის, რომ მკითხველებს არწმუნებს—საქართველოს ისტორია ჩვენით იწყებაო და სანამ სხვა პოლიტიკური ჯგუფები არ მოისპობა, საშველი არ იქნებაო!

რასაკვირველია ასეთი ერთმანეთის დაბრმავებული მტრობა და ერთმანეთის ჭამიობა საქართველოს საქმეს არ ემსახურება—პირიქით დიდს ვნებას აყენებს: მეგობრებს და თანამგრძობთ გულს უტეხს ჩვენზე და მტრებს ამხნევენს, ძალას მატებს, რომ უფრო გაბედულად იმოქმედონ ჩვენს წინააღმდეგ. სრულებით საეჭვო არაა, რომ რუსის სოც.-დემოკრატიებმა მოხერხებულად ისარგებლეს ერთი ქართველი პარტიის შინაური განხეთქილება, ჯერ ერთს მხარეს შემოაუტიეს, მერე მეორეს და თან მიაყოლეს საქართველოს დამოუკიდებლობის უარყოფაც, მაშინ როდესაც წინად გადაჭრილნი დამცველნი იყვნენ ჩვენი სამართლიანი უფლებების. ასევე გამოიყენა კერენსკიმ ქართველების უთანხმოება და გაცხარებით დაიწყო გამოლაშქრება ჩვენს წინააღმდეგ. დანამდვილებით ვიცით, რომ ერთ ჩვენ კარგ მეგობარ სახელმწიფოს მოღვაწეებში დიდი უსიამოვნება გამოიწვია ქართველ ჯგუფებს შორის არსებულმა განხეთქილებამ და თითქმის ისე დაასკვნეს, რომ ჩვენ მაინცადამაინც თავგამოდებით არ ვიბრძვით ჩვენი ქვეყნის განთავისუფლებისათვის...

ამისთანა მაგალითის დასახელება კიდევ შეიძლებოდა, ბევრი კიდევ მოსალოდნელია, მაგრამ ესეც კმარა გასაფრთხილებლად და ჩასაფიქრებლად.

რატომ მოხდა, რომ უცხოეთში ქართველები თანხმობით ვიყავით თავში და დღეს ასე ავიშალენით? ალბად აქ დიდს როლს თამაშობს ემიგრანტული ცხოვრების თავისებურობა: სამშობლოს მოწყვეტა დიდი ხნით, გაჭირვება, გახანგრძლივება ჩვენი საკითხის გადაუჭრელობის. ჩვენ რომ საქართველოში ვიყოთ, პირდაპირ განვიცდიდეთ მის ცხოვრებას, ვტრიალებდეთ ქართველთა წრეში, ფართოდ ვუზიარებდეთ მოძმეებს ჩვენი გულის ნადებს, რომ გვაცხოველებდეს სამშობლოს ბუნება და უცხოეთში ყოფნით არ ვგრძობდეთ ჩვენს მარტოობას ეროვნულს, ახლანდელ ამბებს გასაგალი არ ექნებოდა. მნიშვნელობა აქვს უთუოდ ჩვენს პოლიტიკურს გაუწვრთნელობასაც, სექტანტობას, უდისციპლინობას.

ამ საერთო მიზეზებისა გამოა, რომ ყველა ქართველ პოლიტიკურ ჯგუფს აქვს ბრალი ახლანდელ დაშლასა და არეგდარევაში. ზოგს მეტი, ზოგს ნაკლები და პასუხისმგებლობაც ერთნაირი არაა ამ მხრივ. მე არ ვკისრულობ მსაჯულობას და თვითულის დანაშაულის განსაზღვრას. ეს საქმეს არც უშველის და ერთმანეთის გასამართლება ძალიან შორს წაგვიყვანდა. მხოლოდ ერთი უნდა ვსთქვათ: რომ რამდენად რომელიმე პოლიტიკური ჯგუფი ჰგრძნობს მეტს ძალას და მეტს ფასს აძლევს თავის მუშაობას, მით უფრო დიდია მისი პასუხისმგებლობაც და მეტი მოვალეობაც აწევს, რომ დღევანდელ განხეთქილებას ბოლო მოეღოს. ფორმალისტიკას თავი გაანებოს ყველამ და საქმეს მიუდგეს სრულის პირდაპირობით, გულახდილობით, სხვების პატივისცემით. ნაკლები მეობა, მეტი ჩვენობა. ნაკლები კაოჩაკეტილობა, მეტი შეერთება გულწრფელი, ერთმანეთისთვის დათმობა, შეერთება საერთო საქმისათვის და არა კერძო ჯგუფურ ინტერესებისთვის.

გვეყოფა წარსულის მწარე ამბები, როცა საქართველოს პოლიტიკური პარტიები სრულიად ერთიმეორის დამოუკიდებლად მოქმედობდნენ და ისიც კი არ იყო შესაძლებელი, რომ მათ შორის ერთგვარი საიმფორმაციო ბიურო მოწყობილიყო. დღეს სხვა მდგომარეობაა, მეტად მძიმე და დაჭიმული, რომელიც შეიძლება კატასტროფული გახდეს ჩვენი ქვეყნის ბედისათვის, დიდის ხნით, თუ ჩვენ მას არ მოუარეთ დიდის სიფხიზლით და თავგამოდებით. ჩვენ დღეს ჩვენი ერის უდიდესი ისტორიული ამოცანის წინაშე ვდგევართ—საქარ-

თველოს გამთელების წინაშე. ეს საკითხი რამდენიმე საუკუნეა დამდგარი და თუ დროზე არ მოხდა ეს გამთელება, მერმე და მერმე კიდევ უფრო გაძნელდება.

მე ოდნავადაც არ ვფიქრობ, გავაზვიადო ემიგრანტების მნიშვნელობა—საქართველოს საკითხი ემიგრანტული კინკლაობით არ ამოიწურება. მაგრამ შეცთობა იქნებოდა იმის უარყოფა, რომ ქართველთა ჯგუფურ დარაზმვას და ურთიერთის წინააღმდეგ ბრძოლას ვნება მოაქვს ჩვენი საქმის წარმატებისათვის უცხოეთში. ამის უტყუარი ფაქტები გვაქვს. ჩვენ პატივს გვცემენ და ანგარიშს გვიწევენ, როცა ყველა ჯგუფი და მიმართულება ერთად ვართ, შეკრულნი, შედუღებულნი, განუკვეთელნი, როცა ხედავენ, რომ ჩვენ იმდენად ძლიერ გვიყვარს ჩვენი ერის თავისუფლება, რომ ვერავითარი განსხვავება ვერ გაგვთიშავს განმათავისუფლებელ ბრძოლაში.

და საერთოდ განა მარტო ამ უცხოეთში გვჭირია ეს ერთობა? რითი დავუბრუნდებით ჩვენს ძმებს საქართველოში, რომლებიც იმდენის ხდობით და იმედით შემოგვყურებენ? საქართველოს აღდგენა ხომ ერთი დაკვრით არ მოხდება. და როცა დადგება დრო ძნელი ბრძოლისა თავის დაცვისათვის და მძიმე მუშაობისა ქონებრივ-კულტურულ აღმშენებლობისთვის, ნუ თუ ვისმე ჰგონია, რომ დღევანდელის ერთმანეთის სიძულვილითა და მიუკარებლობით გავაკეთებთ რასმე? სამოქალაქო ომით, ერთმანეთზე მისევით, დაქუცმაცებით? ნუ თუ წინდაწინ აქედან ნათლად არ უნდა ვხედავდეთ, რა საფრთხეს შექმნიდა ეს ერისთვის, როგორ შემოუტევდა ყოველი მხრით მტერი და დადგებოდა ჯერი მისი დაფლეთისა და დაგლეჯის.

ჩვენი ხსნა მხოლოდ ჩვენს მთლიანობასა და ერთობაშია. ეს არის *conditio sine qua non*. ეს საჭიროა აქ, საჭიროა იქ. აუცილებელია დღეს, აუცილებელია ხვალ—როგორც ბრძოლის დროს, ისე მშვიდობიანი აღმშენებლობის დროს (პირველ წლებში მაინც). უნდა პირდაპირ შევხედოთ ჩვენს მდგომარეობას—იგი გართულებულია მეტად, დახლართულია, დამძიმებულია; მტერი, მოწინააღმდეგე, დაბრკოლება მრავალია, ჩვენ გვემუქრება დიდი ძალა და ქართველობა მხოლოდ იმ შემთხვევაში დავაღწევთ თავს დღევანდელს კრიზისს, შევიწარჩუნებთ ჩვენს ეროვნულს არსებობას და უზრუნველვყოფთ მის მომავალს, თუ ყველა ჯგუფი, მიმართულება, კლასი შევაერთებთ, ერთმანეთს მივუმატებთ ჩვენს ღონეს, ჩვენს ჭკუას, ცოდნას, გამოცდილებას, თუ მაგრად ჩაეჭიდებთ ერთიმეორეს ხელს, მჭიდროთ მივეკრებით ერთმანეთს. ჩვენ პატარა ერი

ვართ, ბევრი წინამდებარეობა და საფრთხე გვიდგია წინ; სუსტნი ვართ—ვართ ჩვეულებრივი ადამიანები, არა გენიოსები, მოკლებულნი ჯერ სახელმწიფოებრივ მოღვაწეობის გამოცდილებას, ყოველი ჯგუფი ღარიბია მომხადებელი პირებით, და თუ ასეთ ვითარებაში ვინმე არ ხედავს ერთობის და მთლიანობის საჭიროებას და გაიძახის: «მე ვარ და ჩემი ნაბადი გამთენებელი ღამისა», ის უდიდეს დანაშაულს ჩადის თავის ერის წინაშე, მას არ ესმის თავისი მოქალაქობრივი პასუხისმგებლობა.

ჩვენი ერი ძლიერი სულის პატრონია, გამძლეა, ბევრის ამტანია, ბევრი ქირი გამოუვლია და ბევრი მტერიც მოუწულა. მაგრამ ყოველ გამძლეობას და სულიერ სიმტკიცეს საზღვარი აქვს! შეუძლებელს ვერავინ შესძლებს. დიდათ დატვირთულია ქართველი ხალხი განაწამებ საუკუნეთა სიმძიმით და ვაი თუ ამდენმა უბედურებამ ბოლოს შეარხოს. «ბევრის ცემით რკინაც გატყდებაო»...

სერიოზულ მდგომარეობას სერიოზული მოპყრომა ჰპართებს.

ვიყოთ ფრთხილად!

ს. ციხეშვილი.

„ეკონომიკური საკითხი საბჭოთა კავშირში“

სოციალისტური ინტერნაციონალის ეგზეკუტივი გასული მაისის სხდომაზე შეეხა სხვათა შორის საბჭოებს და მოწოდებით მიმართა იქაურ მუშებს, თან გამოიტანა დადგენილება იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა გადაწყდეს ეროვნული საკითხი საბჭოთა სამფლობელოში. უკანასკნელი დადგენილება უეჭველ უკმაყოფილებას გამოიწვევს ყველაში. ვისთვისაც ამ ეროვნულ საკითხს არა მარტო იდეური, თეორიული მნიშვნელობა აქვს, არამედ დიდი პრაქტიკული ინტერესიც. მით უფრო, რომ დღეს სოციალისტური ინტერნაციონალი უაღრესი ღირებულების დაწესებულებაა საერთაშორისო ცხოვრებაში, მისი გავლენა თანდათან იზრდება მუშათა მოძრაობის მძლავრ განვითარებასთან ერთად, და ამიტომ მის ყოველ სიტყვას თუ მოქმედებას ყველა დიდს ყურადღებას აქცევს.

რასაკვირველია, ს. ინტერნაციონალი ერთა თვითგამო-

რკვევის ნიადაგზე დგას და ეს უდავოთ მიაჩნია საბჭოთა საზღვრებში მყოფ ერებისათვისაც და ამბობს, რომ «თვითეულმა ამ ერთაგანმა მხოლოდ თვითონ უნდა გადაწყვიტოს, რა უფრო უზრუნველყოფს მის ეროვნულ თავისუფლებას: დამოუკიდებელი ეროვნული სახელმწიფო თუ ფედერატული რესპუბლიკის ფარგალში დარჩენა». ეს სამართლიანი დადგენილება—სხვანაირი არც შეგვეძლო წარმოგვედგინა—გადაჭრილ პასუხს აძლევს იმ რუსის იმპერიალისტ—სოციალისტებს, რომლებიც დაჟინებით უმტკიცებენ რუსეთის დამონებულ ერებს: ჩვენის ნების დაურთველად თავისუფლებას ვერ მიიღებთ.

მაგრამ ამას ეგზეკუტივი დასძენს: «ინტერნაციონალს უფლება აქვს მოსთხოვოს თავის სექციებს, რომ ბრძოლაში ეროვნულ მიზნებისათვის მათ არაფერი ჩაიდინონ ისეთი, რამაც შეიძლება ზიანი მიაყენოს მუშათა მოძრაობას, დემოკრატიას და ზავის საერთო ინტერესებს». კეთილი და პატიოსანი: დიდ საქმეში დიდი მსხვერპლია საჭირო და რაკი ერთა სოლიდრობას ვემყარებით და ვცნობთ ინტერესების მჭიდრო კავშირს, ცხადია, არც ერთმა ერმა კერძოთ არ უნდა მოიქმედოს რამე სხვებისათვის სახიფათო და მავნებელი. ხოლო გვინდა ვიკითხოთ: ამ განაჩენის გამოტანის დროს ეგზეკუტივს ჰქონდა თუ არა ნათლად და სავსებით გავალისწინებული სიდიდე იმ მსხვერპლისა, რომელსაც მოითხოვს ამ შემთხვევაში დაჩაგრულ ერებისაგან საბჭოთა კავშირში? ერთი ეს. მეორე: როგორ მოიქცნენ და იქცევიან ასეთ ვითარებაში ევროპიელი ერები (კერძოთ ევროპიელი სოციალისტები), შეუირვდნენ თუ არა ისინი თავის დამონებას, თავისი განთავისუფლება შესწირეს საკაცობრიო ინტერესებს და არ გადადგეს ნაბიჯი, რომელიც სახიფათო იყო მშვიდობიანობისთვის? დღეს რომ ვინმე გარეშე გაბატონდეს რომელსამე ევროპიელ ერზე, ეს უკანასკნელი ასევე «მშვიდობიანობის და დემოკრატიის» ზომით მიუდგებოდა თავის განთავისუფლების საქმეს?

არა. და გაუგებარია: რატომ მოითხოვს ეგზეკუტივი მეტს «სიწმინდეს», მეტს დემოკრატიობას, მეტს მშვიდობის მოყვარეობას რუსეთის ჩაგრულ ერებისაგან? რატომ ასე მორიდებით უნდა იფიქრონ ამათმა თავის ადამიანურ ცხოვრების პირობებზე? ნუ თუ მათი კისერი სქელია და გაუძლებენ მონობას? მათი გონება მთლად არ მომწიფებულა ჯერ თავისუფლებისთვის?..

ჩავყვეთ ქვევით. ეგზეკუტივი განაგრძობს: «საბჭოთა კავშირის საზღვრებში მოქმედ ყველა მისი სექციების (სოც. პარტიების) საერთო სურვილია შეთანხმებულად გამოვიდნენ, რათა ერთი მხრით უზრუნველ ჰყონ ხსენებულ კავშირში პოლიტიკურ დაწესებულებების გარდაქმნა სრული დემოკრატიის დამყარებით და მეორე მხრით ხელი შეუშალონ თეთრ კონტრევოლუციონურ რეჟიმის დამყარებას». ამრიგად ეგზეკუტივი პირველ რიგში აყენებს ბოლშევიკური წყობილების დემოკრატიულ რესპუბლიკად გარდაქმნას და ერების განთავისუფლებას სამერმისო საკითხად ჰხდის. საბჭოთა დამორჩილებულმა ერებმა ყოველთვის და ყოველგან მსხვერპლი უნდა გამოიღონ და უნდა ითმინონ აუტანელი მდგომარეობა, ვიდრე რუსეთში დემოკრატია არ გაიმარჯვებს. მაგრამ ვაი თუ ამ დემოკრატიამაც აღმაცერად შეხედოს ერების განთავისუფლებას? განა დღესვე არ გვაფრთხილებენ რუსის დემოკრატიის წარმომადგენელი—დამოუკიდებლობას ნუ ეპოტინებითო? მაშინ?..

საყურადღებოა, რომ ეგზეკუტივი ძალიან ბუნდოვანს და გაურკვეველს შინაარსს აძლევს ბოლშევიზმის «გარდაქმნას» დემოკრატიად. რა პირობებში უნდა მოხდეს ეს, რა საშუალებით? შეიძლება ამის განმარტება შემდეგმა სიტყვებმა მოგვცეს: «არარუს ერთა წარმომადგენელი სოციალისტური პარტიები თავის ნაციონალურ მიზნის განხორციელების იმედს ამყარებენ არა ეკონომიურ დენორგანიზაციაზე და მით უმეტეს არა სამოქალაქო ომზე ან კონტრევოლუციურ თუ უცხო ძალებთან შეკავშირებაზე, არამედ პირიქით იმ დემოკრატიულ წყობილების წინსვლაზე, რომლის განხორციელებას ისინი ცთილობენ».

აქედან ამკარავდება უკეთ, რაც ზევით უკვე აღვნიშნეთ, რომ ერების განთავისუფლება რუსეთის დემოკრატიულ წყობილებისაგან უნდა წარმოიშვას. ვსთქვათ, რომ ეს სწორედ ასეცაა. დავეთანხმოთ ერთ წუთს ეგზეკუტივს. მაშასადამე რაკი ერების ხსნა დემოკრატიაშია, ერებმა მთელი თავისი ძალა და ღონე უნდა მოანდომონ ამ დემოკრატიის მოვლინებას. უნდა იმოქმედონ, უნდა იბრძოლონ. მაგრამ ეგზეკუტივის დადგენილებით ეს მოქმედება და ბრძოლა სრულიად აკრძალულია: ბოლშევიზმის წინამდებარე არ შეიძლება მიმართოთ ძალას, ბრძოლას (ეს სამოქალაქო ომია), არ შეიძლება ხელი შეუწყოთ ბოლშევიკების ქონებრივ არევიდარევის და კრიზისს, არ შეიძლება შეერთდნენ დაჩაგრული ერის ყველა ცოცხალი ძა-

ლები. ყველა პარტიები ბოლშევიკური უღლის გადასაგდებად, რადგან ასეთი შეერთება კონტრევოლუციას ნიშნავს, არც ის შეიძლება, რომ გარედან ვინმე დაეხმაროს რუსეთის გაქირვებულთ, დამძეულთ, გატიტვლებულთ, წამებულთ, ჩეკებსა და კატორღებში ჩამხრვალთ. მაშ აბა რა გზით, რა ღონით უნდა მოხდეს ბოლშევიზმის «გარდაქმნა? თუ ბოლშევიკებს-ევანგელისტურად არა გაუქირდათ რა, თუ არავინ შეებრძოლა. არავინ გაუწია წინაამდევობა, როგორ უნდა მოხდეს მათი შეცვლა? ლოცვით, სასწაულით? სული წმინდის გარდასვლით. რომელიც ჩააგონებს ბოლშევიკებს, რომ დროა გადადგნენ. თავი გაანებონ ბატონობას?

გაუგებარია, გაუგებარია!

ევროპიული სოციალიზმი უფრო და უფრო უარყოფს თავის მოქმედებაში ძალის ხმარებას და საკმარისად მიაჩნია იბრძოლოს თავის მიზნის მისაღწევად მშვიდობიანის გზით, დემოკრატიული წყობილების მეთოდებით. ხოლო არც ერთი ევროპიელი სოციალისტი არ ამბობს, რომ არ მიმართავს ძალას, ამბობებს, რევოლუციონურ აქტს, თუ მოწინააღმდეგე მოინდომებს ფიზიკური ძალის ხმარებას მის დასამორჩილებლად. უნდა ვიფიქროთ, რომ ეგზეკუტივი არ იტყვის: ბოლშევიზმი მორალური და გონებრივი საშუალებით ებრძვის მხოლოდ თავის მტრებს. ყველასათვის ქვეშარიტებაა, რომ ისტორიას არ ახსოვს ბოლშევიზმთანა მეორე მაგალითი, რომელიც ასე უსახდროდ მიმართავს თავის ბატონობისათვის იარაღს, ფიზიკურს იძულებას, უხეშს ძალას, რომელმაც უარყო ადამიანობის ელემენტარული უფლებანი. და აი ეგზეკუტივი ურჩევს ბოლშევიკების მსხვერპლებს—მშვიდობიანად, ხელის გაუნძრევლად, შეუბრძოლებლად ითმინონ და ითმინონ...

სოციალის. ინტერნაციონალის ეგზეკუტივმა მშვენიერი სადღეისო ლოზუნგი გადმოისრულა საბჭოთა ფარგალში მომწყვდეულ არარუსის ერებისათვის. ეს ძვირფასია მაგრამ ამ ლოზუნგის პრაქტიკულ განხორციელებას ისეთი პირობები შეუქნა, რომ ბოლოსდაბოლოს არ ვიცით, რალა დარჩა.

ასეთი ორჭოფული მდგომარეობა გაგრძელდება, ვიდრე სოციალისტურ ინტერნაციონალში არ გაქრება ბოლშევიზანების მეფობა, რომელთაც დღემდის ვერ გადაუჭრიათ: ბოლშევიზმი დადებითი მოვლენაა თუ დამღუპველი. ვიმედოვნებთ, რომ ამას ბოლო მოეღება.

ბ. ლეჟანიძე.

სოციალისტ. ინტერნაციონალის

კონგრესი ბრიუსელში

(28-VIII. 5-11)

1. უნდა დავიწყო გარეგნული მხარეთი. საუცხოვო შთაბეჭდილებას ახდენდა ის თავაზიანი ყურადღება, მეგობრული მზრუნველობა და გაშლილი სტუმართმოყვარეობა, რომლითაც ბელგიელმა სოციალისტებმა და კერძოთ ბრიუსელებმა მიიღეს კონგრესის წევრები. ასეთი კარგი გამასპინძლება რასაკვირველია თავის თავად აღსანიშნავია, მაგრამ საქმე ისაა, რომ ეს მასპინძლური პატივისცემა შეზავებული, შეკანძმული იყო, თუ შეიძლება ასე ვსთქვათ, ბელგიელ მუშათა მოძრაობის საუკეთესო მოღვაწეობის დემონსტრაციით—თქვენ ეცნობოდით ნაჩვენების ნიმუშებით და სანახაობით, თუ რა მკვიდრია და რა მტკიცე საფუძველზეა აგებული სოციალისტური მუშაობა ბელგიაში, კერძოთ ჩვენ ქართველები თვალსაჩინოთ ვხედავთ ევროპიულ სოციალიზმის პრაქტიკულ სახეობას. და ეს ყველაფერი ჰქმნიდა ხალისიან, იმედიანს სულიერს განწყობილებას საზოგადოთ.

კონგრესის სხდომებისათვის დანიშნული იყო აგრეწოდებული «სახალხო სახლი», რომელიც ეკუთვნის ბრიუსელის მუშათა კოოპერატივს და რომელიც შეიცავს რამდენსამე სავაჭრო და სამრეწველო დაწესებულებას. აგრეთვე სათეატრო და სადღესასწაულო დარბაზებს. კონგრესის საერთო სხდომებს დათმობილი ჰქონდა მთავარი ზალა, ხოლო კომისიები მუშაობდნენ სხვა განყოფილებებში. მოწყობილი იყო იქვე ცალკე ოთახები წიგნთ-სავაჭრო, სამკითხველო, ფოსტატელეგრაფი. სახლის ქვედა სართულში მოთავსებულია ფართო კაფე-რესტორანი, სადაც იაფად იძლეოდნენ სასმელსაქმელს. ქალაქის დასათვალისწინებლად და მიმოსვლისათვის ყველა დელოგატს დარიგებული ჰქონდა პლანი და აღწერილობანი.

ბელგიელების პატივისცემა და ყურადღება გამოიხატა განსაკუთრებულად პირველი დილის სხდომის შემდეგ გამართულ მანიფესტაციაში. მთელი ორი საათის განმავლობაში საგანგებოთ მოედანზე მიპატიჟებულ დელეგატების წინაშე იშლებოდა დიდებული პროცესია ბელგიელ მუშების პროფესიონალურ, კოოპერატიულ, სასპორტო, საკურორტო ორ-

განიზაცებისა. იშვიათი სანახავი იყო ოთხი ათასი დროშა (თითულის გარშემო ათი-ათასობითა შემოკრებილი წევრი) მხატვრულათ მორთული, ცალცალკე დარგების ემბლემებით. იყვნენ სტუმრებიც ჩეხიის, საფრანგეთის, გერმანიის, ავსტრიის მუშათა წარმომადგენლნი. პროცესიას ორ მხარეზედ წინ მიუძღოდნენ ცხენოსნები—ერთს ეკავა დროშა წარწერით: ადგილი ღარიბებს! მეორეს წარწერით: ადგილი მუშა ხალხს! პროცესია დაამთავრა ათიათასი მუშათა მილიციამ, რომელიც თითქოს ეუბნებოდა ბურჟუაზიის წარმომადგენლებს: ხელი არ ახლოთ ჩვენს ორგანიზაციებს, თორემ ჩვენ თავს დავიცავთო...

მეორე დღეს საღამოს ბრიუსელის პარტიულმა, პროფესიონალურმა, კოოპერატიულმა ორგანიზაციებმა და გაზეთ People-ის რედაქციამ გაუმართეს კონგრესის წევრებს და სხვა სტუმრებს მდიდარი ბანკეტი, რომელზედაც წარმოთქმული სიტყვები ეხებოდნენ მსოფლიო პოლიტიკის მწვავე საკითხებს.

მეოთხე დღეს იმ დელეგატებს, რომლებიც დაკავებულნი არ იყვნენ კომისიების მუშაობით, მასპინძლებმა საშუალება მისცეს ძველი ქალაქის გენტის და კურორტის ოსტენდეს დათვალეობისა, სადაც ისინი მიიღო კოოპერატივების წარმომადგენლობამ უხვის სტუმართმოყვარეობით და სხვათა შორის გემით გაასეირნეს ზღვაში. აქ მათ გარშემო შემოკრბა მთელი ფლოტი მუშათა კოოპერატივის მეთევზეთა ნავების.

მეხუთე დღის ნასადილევს დელეგატები უფასო ავტომობილებში შემოატარეს ქალაქში და უჩვენეს ბრიუსელის საუკეთესო ადგილები. ამას მოყვა მუშათა უმაღლეს სასწავლებლის (უნივერსიტეტის) დათვალეობა და მიტინგი მწვანე ველზე—გაშლილ სუფრების გარშემო, რომლის დროს დიასახლისობდნენ ბელგიელი მუშა ქალები.

დაბოლოს კონგრესის დასრულების მეორე დღეს დელეგატები სავანგებო მატარებლით მიწვეულნი იყვნენ ლიეჟში, სადაც გაიმართა იქაურ მუშურ კოოპერატივთა კავშირის ძლიერი მანიფესტაცია ასი ათას მუშის მონაწილეობით.

ძალაუნებურათ გრძნობდა კაცი, რომ ბელგიაში სოციალისტური პარტია მასიური ორგანიზაციაა. იქ სოციალიზმი მარტო წიგნიდან ამოღებული სიტყვები არ არის. სოციალიზმი, გარდა საზოგადო მორალური მნიშვნელობისა, წმინდა იარაღია, პრაქტიკული საშუალება ინტერესის დასაცავად. სოციალიზმი შედუღებულია ეროვნებასთან, და ეს უკანას-

კნელიც ცარიელი ხმა როდია, იგი სისხლსა და ხორცშია, კულტურაა, სიმდიდრე, განვითარება ერის...

2. საქირთა აქ ზოგიერთი სტატისტიკური ცნობის მოტანა, რომ კიდევ უფრო ნათელი იქნეს ბელგიის სოციალისტურ მოძრაობის სიმძლავრე. ბელგიაში, სადაც რვა მილიონამდე მცხოვრებია, სოციალისტურ პარტიაში ირიცხება 600 ათასამდე წევრი და მის პროფესიონალურ კავშირებში 500 ათასზე ცოტა მეტი; აქვთ 8 ყოველდღიური გაზეთი (რომელთაგან ბრიუსელის Peuple-ს მეტად დიდი ტირაჟი აქვს), 29 ყოველკვირეული, 7 ორკვირეული და 29 თვიური გამოცემა. პარტიის ხელშია მრავალი კოლპერატივი, საკულტურო, საფინანსო, სასპორტო დაწესებულება და ქონებრივად ფრიად ღონიერია. ბელგიის მეზობელ ჰოლანდიაში (7 ნახ. მილიონი მცხოვრებით) პარტიას ყავს 35 ათასი წევრი და მის სინდიკატებშია 210 ათასი წევრი; პარტიულ პრესას შეადგენს 2 ყოველდღიური, 5 ყოველკვირეული და 1 თვიური ორგანო. შევადაროთ შვეციასაც (6 მილიონზე ცოტა მეტი მცხ.), სადაც ინტენსიური მუშათა მოძრაობაა: აქ პარტიული წევრია 20.000 და პროფესიონალურ კავშირებშია 492 ათასი წევრი. პრესა: 18 ყოველდღიური გაზეთი და 12 სხვა გამოცემა. შევადაროთ კიდევ ჩვენს საფრანგეთს: პარტიული წევრია 99 ათასი; სინდიკატებში (რომელნიც პარტიაში არიან) 600.000 წევრი, ხოლო მოკომუნისტე და კომუნისტურ სინდიკატებში 300 ათასი წევრი; პრესა: 5 ყოველდღიური და 45 ყოველკვირეული ორგანო, რომლებიც ძლივს დაფავენ სულს.

რაკი სოციალისტური პარტიების შემადგენლობაზე ჩამოვადგეთ ლაპარაკი, თვალი გადავავლოთ საერთო მდგომარეობას. სულ სოციალისტურ ინტერნაციონალში შემავალ პარტიების რიცხვია 6.637.000. სოციალისტურ-მუშურ მოძრაობის განვითარების პირველ რიგებში დგანან: ინგლისი, გერმანია, ავსტრია, ბელგია, ჰოლანდია, დანია, ჩეხოსლოვაკია, შვეიცარია. ინტერნაციონალის პარტიების კანდიდატებს არჩევნების დროს ხმა მისცა 25 მილიონზე მეტმა ამომრჩეველმა. სოციალისტი დეპუტატები შეადგენენ საერთო რიცხვის თითქმის მეხუთედს. სოციალისტების ხელშია 354 ყოველდღიური გაზეთი.

კონგრესზე გამოცხადებულია 700 დელეგატი. აშკარად სჩანს სიმრავლე ინგლისელების და გერმანელების—მათ ხომ ყველაზე მეტი ხმა აქვთ კონგრესზე. ინგლისელი წარმომადგენლები გარდა მცირე გამონაკლისისა ვერ ახდენენ კარგ შთა-

ბეჭდილებას. ყველაფერს ვიწრო პრაქტიკული თვალსაზრისით უცქერიან და წინ ყოველთვის საკუთარ ინტერესებს აყენებენ. გერმანელებსაც უმთავრესად თავისი სახელმწიფოებრივი საქმეები იპყრობს—ბანკეტზედაც რენანიის განთავისუფლებაზე ლაპარაკობენ. ავსტრიელები ამათთან არიან და უკანასკნელთა ლიდერი ბაუერი თუმცა ისე თავგამოდებით ბით არ იცავდა ბოლშევიკებს, მაგრამ მაინც მათი მეგობარი რჩება. ფრანგები ინიციატივას არ იჩენენ. ბელგიელები, როგორც მასპინძლები საყოველთაო მორიგების და მშვიდობიანობის დამცველებად გამოდიან. რუსის ესდეკები ბევრს სმეურობენ. სხვა ერები, პატარა ერები არ სჩანან თითქმის—მათი არა ისმის რა, მათ თავმჯდომარეობას არავეინ სთავაზობს, ბანკეტებზედაც არაფერს ამბობენ. რატომ ხდება ეს? მარსელის კონგრესსზე უფრო გაბედულათ იყვნენ პატარა ერების წარმომადგენლები და აღმფოთდნენ, როცა ინგლისელები და გერმანელები მხოლოდ თავის ნებაზე სწყვეტდენ. საკითხებს. თუ ვინმე მათგანმა ილაპარაკა ბრიუსელში, მეტად მკრთალად, მორიდებით, თითქოს შეწყალებას ითხოვდაო... რალაც შეცოდებისთვის. რასაკვირველია ეს არ იქნებოდა, რომ დიდი ერების დელეგატები უფრო ძმურად ეკიდებოდნენ მცირე ერების წარმომადგენლებს, უფრო ახლო მიიღებდნენ მათ საქიროებას და მოთხოვნილებას.

3: გადავიდეთ კონგრესის მუშაობაზე. პროგრამა შეიცავდა შემდეგს საკითხებს: პოლიტიკური მდგომარეობა და მუშათა კლასის ბრძოლა, განიარაღება, კოლონიების საკითხი, ეკონომიური ვითარება დიდი ღმის შემდეგ და ეკონომიური პოლიტიკა მუშათა კლასის, საორგანიზაციო საკითხები. ამ სიიდან ხედავთ უკვე, რომ დღეს სოციალისტურ პარტიებს არ იზიდავს ვიწრო დოქტრინიორული საგნები, არამედ ისინი იხილავენ და მსჯელობენ საზოგადო სახელმწიფოებრივ და საერთაშორისო პოლიტიკურ საკითხებზე. ამ საკითხებს ისინი მიუდგებოდნენ როგორც პრაქტიკოსები და რეალისტები, რომლებიც უკვე აქტიურ მონაწილეობას იღებენ სახელმწიფოს მმართველობაში ან ემზადებიან, რომ ხვალ ჩაუდგენ სათავეში ერის ცხოვრებას. ამიტომ, რომ დღეს სოციალისტ. კონგრესებზე ნაკლებად გაისმის მყვირალა და ღამაზი განცხადებანი. კამათობენ იმაზე, რასაც დღევანდელ პირობებთან აქვს პირდაპირი დამოკიდებულება და რის გადაწყვეტა დაუყოვნებლივ ხელს შეუწყობს მუშათა ცხოვრების და საერთო მდგომარეობის გაუმჯობესობას...

მე არ შევჩერდები კონგრესის იმ სამუშაოზე, რომლის მიზანი იყო მოწესრიგება ევროპის ერების საერთოერთო საკითხების, დასახვა გეგმისა ევროპიელ სოციალისტების პრაქტიკულ მოღვაწეობისათვის. ჩვენ ვერ შევადგებთ კონგრესის ნამუშევარს ვერც მარტო წმინდა სოციალისტურის და ვერც წმინდა დასავლეთ ევროპის საჭიროების მიხედვით. ჩვენი ცხოვრების მთავარი საგანი დღეს არის ეროვნული განთავისუფლება. უამთავისუფლებოთ ჩვენ არა ვართ რა და მამასადამე არც რამე არსებობს ჩვენთვის.

ჩაუკვირდეთ ამიტომ, როგორ შეეხა კონგრესი ეროვნულ საკითხს საერთოდ და რა გვიპასუხა კერძოდ ჩვენ ქართველ სოციალისტებს, ქართველ ხალხს?

4. არაა საჭირო იმის გახსენება, რომ სოციალისტური ინტერნაციონალი ყოველთვის იყო ერთა განთავისუფლების მოსარჩლე, მაგრამ წინეთ ამას უფრო პრინციპიალური, თეორიული ხასიათი ჰქონდა. მხოლოდ ბოლო დროს დგება ინტერნაციონალი კონკრეტულ ნიადაგზე. ეს აშკარად ხიანდა ჰამბურგის და მარსელის კონგრესებზე. უკანასკნელზე, სხვათა შორის, გარდა ზოგადი მოთხოვნისა დაჩაგრულ ერების განთავისუფლებისა მოთხოვნილ იყო ხელუხლებლობა ყოფილ რუსეთის იმპერიისაგან გამოყოფილ ახალ სახელმწიფოების და აგრეთვე სუვერენობა საქართველოს, სომხეთის, უკრაინის და სხვათა.

ამ მხრივ ერთი ნაბიჯი იქნა კიდევ გადადგმული ბრიუსელის კონგრესზე, რომელზედაც ევროპიელმა სოციალისტებმა გამოიტანეს რეზოლუცია იმ კოლონიების განთავისუფლების (სრულის თუ ნაწილობრივის), რომელნიც მჭიდროთ არიან გადაბმულნი მათ სახელმწიფოების ინტერესებთან. კონგრესის კოლონიალური რეზოლუცია სამ კათეგორიად ყოფს ევროპის კოლონიების მკვიდრთ: ერთნი როგორც ინდუსები დღესვე მომწიფებულნი არიან დამოუკიდებელ არსებობისათვის, მეორეთ უნდა მიეცეთ ახლავე ავტონომია, რომელიც იქნება გარდამავალი საშუალება სრულ განთავისუფლებისათვის, და მესამეთ—ჯერ კიდევ ველურებს თუ ნახევრად ველურებს კიდევ სჭირიათ ევროპიელების პატრონობა. რეზოლუციაში დასახელებულია სხვა ზომებიც ახალშენების მკვიდრთა დასაცავად. მაგრამ ჩვენ ამას არ გამოუდგებით. საკმარისია ჩვენთვის საერთო ხაზი, რომელიც თუმცა მთლად არა სწყვეტს ახალშენების საკითხს, მაგრამ რომელიც მაინც დაწინაურებაა. ისიც-კია, რომ რეზოლუციას კოლონიების

შესახებ პირდაპირი დამოკიდებულება არცა აქვს ჩვენს საკითხთან. ჩვენი საკითხი დაკავშირებულია ბოლშევიზმის საკითხთან, რომელიც უეჭველათ მსოფლიო მამუტაბისაა და მეტად მნიშვნელოვანია ჩვენთვისაც და საერთოდ, თუ როგორ შეეხებო ბრიუსელის კონგრესი ამ საგანს—გაუხსრო მარსელს თუ უკან დაიხია?

დამახასიათებელია შემდეგი გარემოება იმ მერყევობისა და გაუბედაობის გასაშუქებლათ, რომელსაც იჩენს სოციალისტური ინტერნაციონალი ბოლშევიზმის მიმართ. ბრიუსელის კონგრესის პროგრამაში უნდა შეტანილიყო (თუ არა ვცდები, ფრანგების მოთხოვნით) ცალკე საკითხი, დაახლოვებით ამ სათაურით: «დემოკრატიის ბრძოლა ბოლშევიზმის და ფაშიზმის წინააღმდეგ». ხოლო უკანასკნელ დროს ეს მოხსნილი იქნა, რადგან ამას წინააღმდეგ გერმანელი სოციალისტები იმის შემდეგ, რაც მთავრობის სათავეში ჩადგინენ—მათ უხერხულად მიიჩნიეს სახელმწიფო მოსაზრებით ბოლშევიზმის გაღიზიანება: ისე ვილაპარაკოთ ბოლშევიკებზე, მაგრამ ცალკე საკითხად ნუ იქნება. ჰო, და ლაპარაკი იყო ბოლშევიკების წინააღმდეგ. თქვეს ვანდერველდემ (ბოლშევიკები აუძლურებენ მუშათა მოძრაობას), აბრამოვიჩმა (ბოლშევიზმი და ფაშიზმი—ორი უდიდესი საფრთხეა მუშათა კლასისთვის), ბაუერმა (დასტოვა მარსელის მოკრძალება და ბოლშევიკების მოქმედებას მუშათა შორის განხეთქილების შესატანად უწოდა დანაშაულის სახელი), ტურატიმ იშვიათის მჭერმეტყველობით დაასურათა ფაშიზმი, ფაშიზმს და ბოლშევიზმს ერთი საფუძველი აქვთ—მონობა, და ვიდრე ეს მონობა არ მოსპობილა, ზედმეტია ლაპარაკი სოციალისტურ აღმშენებლობაზე. ტურატიმ დაჰკგმო «შინაურ საქმეებში არ ჩარევის პოლიტიკა», რომელიც მისი აზრით არის ყალბი და ცრუ ფრაზა, ვინაიდან რის მაქნისია ნაციათა ლიგა ან სოციალისტური ინტერნაციონალი, თუ ერთი ერის საქმეები არ ეხება მეორეს?

ილაპარაკეს სხვებმაც, შეიძლება გაცილებით მეტიც ითქვა ბოლშევიკების წინააღმდეგ, ვიდრე მარსელში. ხოლო ყველაფერი ეს იყო ნათქვამი მეტ წილად, სხვათა შორის, გაკვრით, და როცა რეზოლუციის გამოტანაზე მიდგა საქმე—ეს რეზოლუცია გამოვიდა ბოლშევიკების შესახებ მოკვეცილი და მარსელისაზე უფრო შერბილებული. გარდა საზოგადო გაურკვევლობისა აქ მთავარი როლი ითამაშეს ინგლისელმა დელეგატებმა, განსაკუთრებით დამოუკიდებელ მუშათა პარ-

ტიის წევრებმა. ერთმა მათგანმა განაცხადა: ინგლისელებს არ გვანტერესებს არც ფაშიზმი, არც ბოლშევიზმი, ჩვენ გვინდა ნორმალური კომერციული ურთიერთობა ვიქონიოთ რუსეთთან. მეორემ ბოლშევიზმის სრული გაუგებრობა იმით დაამტკიცა, რომ რწმენა გამოსტევა: მომავალ ჩვენს კონგრესს რუსის მუშებიც დაესწრებიანო. როცა კომისიაში მზადდებოდა რეზოლუცია (პოლიტიკური მანიფესტი), სადაც დაგმობილია ფაშიზმი და ბოლშევიზმი, ინგლისელები მოითხოვდნენ, რომ სრულებით არაფერი ყოფილიყო ბოლშევიკების წინააღმდეგ, და თუ ამას ვერ მიაღწიეს, ის მაინც მოახერხეს, რომ პირვანდელი ისედაც რბილი პროექტი რეზოლუციისა კიდევ უფრო იქნა შერბილებული ბოლშევიკების შესახებ. დამოუკიდებელ პარტიის წევრებმა ხმა არ მისცეს ამასაც და საერთო კრებაზე პოლიტიკური მანიფესტის კენჭის ყრის დროს თავი შეიკავეს.

5. მანიფესტში ნახსენებია საქართველო, მაგრამ არა არსებითად, მისი უფლებების აღდგენის მოთხოვნით. აი სიტყვა სიტყვით ეს ადგილი: «რევოლუციის მეთერთმეტე წელზე ეკონომიური კრიზისების შეუწყვეტლობა გვიჩვენებს, რომ ტერორისტული უმცირესობის დიქტატურის რეჟიმი კბორკავს ქვეყნის საწარმოვო ძალების განვითარებას, ხელს უშლის რუსის მუშებს დაიცვან თავიანთი ინტერესები და ძალით დამორჩილებული ყავს ერები, რომელთაც სჩაგრავს, როგორც ეს აღიარებული იყო ამას წინად გამოქვეყნებულ დოკუმენტებში საქართველოს შესახებ—თვით საბჭოების მიერ».

ეს თითქმის სრულებით არაფერია, მაგრამ ამის შედგენაც ადვილად არ მოხდა. პოლიტიკურმა კომისიამ პირველი სხდომის შემდეგ აირჩია მცირე კომისია მანიფესტის პროექტის მოსამზადებლათ: თავმჯდომარე ვანდერველდე, წევრები: ბაუერი (ავსტ.), ტრეველიანი (ინგლისი), ორიოლი (ფრ.) და დანი (რუს, ს.-დემ.). საქართველოს მოხსენიება მანიფესტში შეიტანა (როგორც გავიგეთ მერმე) ვანდერველდემ, მას მხარი დაუჭირა ორიოლმა, ბაუერი წინააღმდეგი იყო, ტრეველიანმა თქვა: თავი დავანებოთ საქართველოს, მაინც არაფერი გამოდის და ტყვილად ვალიზიანებთ ბოლშევიკებსო. საკითხი გადაჭრა დანმა, რომელიც მიემხრო თავმჯდომარეს (მერე დანს ეთქვა: არ მინდოდა ჩემის ხმით მოხსნილიყო საქართველოს საკითხი). ვანდერველდეს მაშინ ეკითხა ბაუერისა და ტრეველიანისათვის—რაკი ერთსულოვნება არ

არის, თუ გნებავთ, საქართველოს შესახებ კამათი გავმართოთ კომისიაში. მაგრამ მათ უპასუხეს: არა, რაკი უმრავლესობამ მიიღო. ჩვენ წინამდებარეობას არ ვაცხადებთ. მეორე დღეს ინგლისელმა მაინც კიდევ მოაგონა ვანდერველდეს საქართველოზე—მოეხსნათ, მოგვებზრდაო. ვანდერველდეს ეთქვა: ახლა შეუძლებელია, მე ქართველებს უკვე ვაცნობე მცირე კომისიის გადაწყვეტილებაო...

თვითონ პოლიტიკურ კომისიაში საქართველოზე არაფერი თქმულა, თუმცა აქ შეიძლებოდა თავისუფლად დაპა-რაკი და ქართველ დელეგატებს ჰქონდათ საშუალება გალა-შქრებულოყვენ ბოლშევიკების პოლიტიკის წინამდებ და დაეცვათ საქართველოს საკითხი... პოლიტიკურ ტუსალების კომისიაში ქართველმა წევრმა გააკეთა ვრცელი მოხსენება იმ დენის, წამების და გადასახლების შესახებ, რომელიც დღესაც გრძელდება საქართველოში. მოხსენება ყურადღებით და ინტერესით მოისმინეს. მაგრამ როცა დებრუკერი გამოვიდა კონგრესის საერთო კრებაზე და აღნიშნა ცხარე სიტყვებით, თუ რა აუტანელ გაჭირვებას განიცდიან პოლიტიკური ტყვეები საბჭოთა რუსეთის რეჟიმის ქვეშ, მან სანიმუშოთ დაასახელა ტფილისის და ქუთაისის მაგალითებიც. მაგრამ ერთხელაც არ წამოცდენია «ქართველი», არც «საქართველო», და თვითონ ვანდერველდემაც კონგრესის უკანასკნელ სხდომაზე თავის იშვიათის გრძნობით და სიძლიერით წარმოთქმულ სიტყვაში, როცა მოიგონა გარდასრული მებრძოლნი, დაასახელა კ. ჩხეიძეც, როგორც პირველი თავმჯდომარე «მუშათა საბჭოსი» და არა როგორც ქართველი, ქართველი პოლიტ. და სოციალისტური მოღვაწე, საქართველოს დამფ. კრების თავმჯდომარე.

6. რა არის ამის მიზეზი? ზოგი გარემოება. რომელმაც ეს გამოიწვია, ჩვენზე არაა დამოკიდებული, ზოგიც ჩვენი ბრალია. ინტერნაციონალი ყოვლის უწინარეს არის კავშირი ევროპის სახელმწიფოების და იგი გამოხატავს ევროპიულ სულისკვეთებას და მისწრაფებას. ევროპიელებს, ევროპიელ სოციალისტებს უპირველესად აინტერესებთ ის საკითხები, რომელთა გადაჭრა ეხება მათ პირდაპირ მუშაობას. მათ აწუხებთ მშვიდობიანობის დამყარება, დემოკრატიის განმტკიცება, სოციალისტური გზის გაკაფვა ამ შუაგულ ევროპაში. სხვა საქმეები იმდენათ არიან საინტერესონი, რამდენად მათ ახლობელ მიზნებს უკავშირდებიან. მერე თვითეულ ევროპის სახელმწიფოს და ერს საკუთარი სატკივრები აქვს. ამ კითხვებზეა

მიპყრობილი ევროპიელ სოციალისტების მთავარი ყურადღება, აქეთკენაა მომართული მათი პრაქტიკული საქმიანობა. სხვების, გარეშეების, შორეულების შესახებ ისინი კმაყოფილდებიან დეკლარატიულის, პრინციპიალურის განცხადებებით, შეიძლება ისინი მართალიც იყვნენ ამ შემთხვევაში, რადგან მეტად დატვირთულნი არიან საკუთარი და ევროპიული საზოგადო საგნებით და არ ძალუძთ სხვებსაც გაწვდნენ.

უნდა გვახსოვდეს ისიც, რომ ევროპაში ბევრს სოციალისტურ მოღვაწეს სრულიად არა აქვს წარმოდგენა ბოლშევიზმის სინამდვილეზე, თუ რა საფრთხეს უმზადებს ის მთელ სოციალიზმს და საერთოდ ევროპიულ ცივილიზაციას. არიან ისეთებიც, რომლებსაც უნდათ გამოიყენონ ბოლშევიკები საფრთხობელასავით ბურჟუაზიულ რეაქციის წინააღმდეგ, ან როგორც იარაღი დიპლომატიურ-პოლიტიკური თავის სახელმწიფოს გასამაგრებლათ საერთაშორისო სასწორზე.

ამ საზოგადო ობიექტურ პირობებს ვერ შევხვდით ჯეროვანად ჩვენ ქართველი სოციალისტები. საქმის ასეთ ვითარებას ჩვენ ჯერ კიდევ მარსელში გავეცანით და საჭირო იყო იმ თავითვე შევდგომოდით მუშაობას. უნდა გვემუშავნა იმ სოციალისტურ წრეებში, რომლებიც ჩაბმულნი არ არიან ვიწროდ შემოხაზულ რამდენიმე ევროპიულ დიდ სახელმწიფოს ფარგალში, განსაკუთრებით ინტენსიური პროპაგანდა უნდა გავგეწია პატარა ერებში, რომ კონგრესზე ერთის შემუშავებულის გეგმით გამოვსულავიყავით. რასაკვირველია, ეს ჩვენი მუშაობა არ იქნებოდა მიმართული ვისიმე სამტროდ ან ინტერნაციონალის სავენებლად. არა, ჩვენ მეგობრულად უნდა მიგვექცია იმ ამხანაგების ყურადღება, რომლებიც მხოლოდ თავის ახლობელ ინტერესებზე ფიქრობენ, რომ აუცილებელია ევროპის ცენტრის გარეშე გახედვა, რომ ბოლშევიზმი არ ემუქრება მხოლოდ საქართველოს, სომხეთს თუ ლიმიტროფებს, რომ ინტერნაციონალი უნდა იყოს ქვემარტივი საერთაშორისო კავშირი, სადაც პატარა ერებს მოეპყრობიან ისევე პატივით, როგორც დიდებს, რომ საჭიროა მეტი აქტივობა (და არა დეკლარაციები), იმ მომენტის მოსასპობად, რომელზედაც მშვენიერად მიუთითა ტორატიმ და რომლის არსებობა შეუძლებელს ხდის რაიმე წესიერების, მშვიდობიანობის დამყარებას, თვითონ შუაგულ ევროპაშიც.

ჩვენ ვერ გავსწიეთ წინასწარი მუშაობა, რომელიც მით უფრო საჭირო იყო, რომ ინტერნაციონალის ბევრ პასუხისმგებელ მოღვაწეთა შორის გავრცელებულია აზრი, ვითომც ქართველები ცდილობდნენ მსოფლიო ომის გამოწვევას და მის მეოხებით თავის დამოუკიდებლობის აღდგენას. ამას ზედ ერთვის იმ განხეთქილების შთაბეჭდილება, რომელიც არსებობს ჩვენი—სოციალ-დემოკრატიულ პარტიის საზღვარ-გარეთელ წრეებში და რომელსაც ჩვენი მტრები თუ მტერმოყვრები იყენებენ ჩვენს წინააღმდეგ. მოუშნადებელნი მივედით კონგრესზე და იქაც არ ვმუშაობდით, როგორც საჭიროა. გვაკლდა ორგანიზაციულობა, ხელმძღვანელობა; გასარჩევ საკითხებს არ ვიხილავდით სისტემატიურ სხდომებზე, ყველაფერს შემთხვევითი ხასიათი ჰქონდა უფრო...

7. მიუხედავად ყოველივე ამისა, უიმედობას და პესიმიზტობას ადგილი არ უნდა ჰქონდეს. ინტერნაციონალი, სოციალისტური ინტერნაციონალიც ადამიანების დაწესებულებათაა, რომელსაც თან სდევს მრავალი ადამიანური ნაკლი და უსრულობა. არა თუ სისრულე, სისრულესთან მიახლოებაც მძიმე საქმეა, დიდს ხანგრძლივ მუშაობას მოითხოვს. დღევანდელი სოც. ინტერნაციონალი ვერ დააკმაყოფილებს ყველა საჭიროებას, ვერ მოეპყრობა ყველა მოთხოვნილებას სამართლიანად—ხან უძლურებით, ხან შეცთომით, შეუგნებლობით თუ სხვა მიზეზით. ინტერნაციონალს სჭირია ბევრი შესწორება. გაუმჯობესება, რომ ის გახდეს საუკეთესო კაცობრიობის სინიდისის გამომხატველი, მსაჯული და შემსრულებელი—საჭიროა მუშაობა, ბრძოლა, აქტივობა და დღეს თუ უკმაყოფილნი ვართ ინტერნაციონალის, უნდა ვიბრძოლოთ, რომ ხვალ კმაყოფილნი ვიყოთ.

თუ აქამდე ვერა, ესლა მინც უნდა შეუდგეთ რეგულიარულ მუშაობას, რომ არ დაგვარგოთ ის მორალური თანაგრძნობა, რომელიც დღესაც მკვიდრია ინტერნაციონალში, რომ ეს თანაგრძნობა გავაძლიეროთ აქტიურის მომხრეების მოპოვებით და ასე მოვმართოთ საერთო განწყობილება, რომ ჩვენსავით დამონებულ ერების განთავისუფლების საკითხი გახდეს სოციალისტურ ინტერნაციონალისათვის უფრო პრაქტიკული და სამოქმედო და არა პრინციპიალურ დეკლარაციის საგანი, როგორც დღესაა...